

STRATEGIA ROZWOJU GMINY PARYSÓW

NA LATA 2026–2036

Załącznik nr 1
Do uchwały nr

Wójt Gminy Parysów

NAZWA OPRACOWANIA:

Strategia rozwoju gminy Parysów na lata 2026-2036

ZLECENIODAWCA:

Gmina Parysów

WYKONAWCA:

**BUDPLAN Sp. z o.o.
04-327 Warszawa
ul. Kordeckiego 20
tel. 22 870 42 62, fax: 22 870 42 62
e-mail: kontakt@budplan.net
www.budplan.net**

ZESPÓŁ AUTORSKI:

główny projektant:

mgr inż. Anna Bereś

autorzy opracowania:

**inż. Urszula Bachorska
inż. Anna Dolata
mgr Agata Grzelak**

Spis treści

I.	WSTĘP	6
1.	Rola strategii rozwoju gminy	6
2.	Metodyka i struktura sporządzenia strategii	6
II.	CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA.....	8
1.	Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej.....	9
2.	Analiza SWOT	15
3.	Potencjały i obszary problemowe	16
III.	CZĘŚĆ PROGRAMOWA.....	18
1.	Struktura logiczna.....	18
2.	Wizja rozwoju gminy Parysów	18
3.	Cele strategiczne	19
IV.	CZĘŚĆ PRZESTRZENNA	36
1.	Model struktury funkcjonalno-przestrzennej.....	36
2.	Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej	48
V.	CZĘŚĆ WDROŻENIOWA.....	58
1.	Obszary strategicznej interwencji.....	58
2.	System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych.....	61
3.	Ramy finansowe i źródła finansowania	64
4.	Spójność z dokumentami wyższego rzędu.....	64
VI.	SPIS RYSUNKÓW TABEL I ZAŁĄCZNIKÓW	72

I. WSTĘP

1. Rola strategii rozwoju gminy

Strategia rozwoju gminy to dokument programowy i strategiczny sporządzany na szczeblu gminnym. Stanowi jeden z elementów systemu polityki strategicznej umożliwiającego spójną politykę rozwoju na różnych poziomach administracyjnych. Zawiera długofalowy program działań i kierunków, który wynika z uwarunkowań wpływających na rozwój gminy, w tym ze zidentyfikowanych barier i potencjałów, które wpływają na jej funkcjonowanie.

Strategia rozwoju gminy stanowi obecnie także jeden z elementów systemu planowania przestrzennego. Od dnia 1 lipca 2026 r. gmina będzie miała obowiązek posiadać strategię rozwoju gminy bądź strategię rozwoju ponadlokalnego. Zapisy strategii będą miały także przełożenie na zapisy aktów planowania przestrzennego. W związku z tym, oprócz celów strategicznych i kierunków działań, będących programem strategii, dokument określa także ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej oraz model struktury funkcjonalno-przestrzennej stanowiące o rozwoju przestrzennym gminy. Pozwala to na efektywne i spójne zarządzanie gminą zgodnie z polityką strategiczną szczebla regionalnego i krajowego.

Dokument strategii to także narzędzie pozyskiwania dofinansowań zewnętrznych. Dzięki systemowemu planowaniu kierunków rozwoju i kluczowych inwestycji wymagających realizacji, dystrybucja środków z funduszy i programów unijnych, rządowych i regionalnych zachodzi w efektywny i precyzyjny sposób. Założenia strategii stanowią program rozwoju kluczowych elementów infrastruktury, gospodarki, przestrzeni oraz środowiska na poziomie lokalnym.

Ponadto dzięki narzędziu konsultacji społecznych w proces sporządzenia strategii zaangażowani są mieszkańcy, lokalni interesariusze, w tym przedsiębiorcy i organizacje pozarządowe oraz władze gmin sąsiednich i organy opiniujące. Funkcjonowanie gminy to w dużej mierze funkcjonowanie jej społeczności lokalnej. Dzięki konsultacjom projektowane rozwiązania odpowiadają jej potrzebom i problemom. Rozwój zawarty w strategii powinien wiązać się z poprawą jakości życia mieszkańców i rozwiązaniem najbardziej palących problemów społecznych.

2. Metodyka i struktura sporządzenia strategii

Strategia Rozwoju Gminy Parysów na lata 2026-2036 została opracowana w oparciu o zapisy ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025 r. poz. 1153) oraz ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2025 r. poz. 198). Opracowanie Strategii Rozwoju Gminy Parysów zainicjowano Uchwałą Nr X/64/2025 Rady Gminy Parysów z dnia 29 stycznia 2025 w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Gminy Parysów na lata 2026-2036 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii rozwoju, w tym trybu konsultacji. Na potrzeby strategii opracowana została *Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej gminy Parysów*. Zarówno w przypadku diagnozy, jak i samej strategii korzystano z najbardziej aktualnych danych udostępnianych przez statystykę publiczną, Urząd Gminy Parysów oraz innych źródeł, a także wniosków z badań diagnostycznych przeprowadzonych na potrzeby sporządzenia niniejszego dokumentu.

Strategia Rozwoju Gminy Parysów na lata 2026-2036 obejmuje okres programowy dziesięciu lat. Ustalenia Strategii zostały sformułowane z myślą o zdefiniowanym okresie, jednak nie jest wykluczona kontynuacja realizacji założeń dokumentu po zakończeniu jej obowiązywania lub aktualizacja strategii w oparciu o zmieniające się uwarunkowania lub potrzeby.

Strategia składa się z części diagnostycznej, programowej, przestrzennej oraz wdrożeniowej. Część diagnostyczna została wykonana w oparciu o *Diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej gminy Parysów*. Część diagnostyczna służy zdefiniowaniu kluczowych potencjałów oraz najważniejszych barier w rozwoju gminy Parysów, co umożliwia precyzyjne sformułowanie założeń strategii.

Część programowa strategii wynika bezpośrednio z wniosków zawartych w części diagnostycznej oraz planów rozwojowych gminy. Składa się z wizji oraz celów strategicznych służących spełnieniu określonej wizji. Cele strategiczne składają się z kierunków działań. W celu maksymalizacji skuteczności zapisów strategii do każdego kierunku działań przypisane zostały oczekiwane rezultaty i wskaźniki ich osiągnięcia.

Część przestrzenna, która składa się z modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie, służy integracji polityki strategicznej z polityką przestrzenną. Zapisy strategii dotyczące polityki przestrzennej stanowią ramowe założenia, które powinny zostać uwzględnione w aktach planowania przestrzennego sporządzanych w przyszłości przez gminę, w tym w planie ogólnym i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Ostatnia część, wdrożeniowa, ma na celu skuteczną realizację założeń strategii. Opisuje źródła finansowania oraz spójność ustaleń z zapisami dokumentów wyższego rzędu. Zapewnia integrację systemów planowania strategicznego na każdym szczeblu. Realizacja i monitoring procesu strategicznego będzie w przyszłości zależał od władz samorządowych, jednak w jego przebieg zaangażowane powinny być także inne podmioty takie, jak mieszkańcy, organizacje pozarządowe i lokalni przedsiębiorcy.

II. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

Na potrzeby kompleksowego zdiagnozowania potrzeb, potencjałów i barier rozwojowych gminy Parysów wykonano *Diagnozę sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej gminy Parysów*. Diagnoza została wykonana metodą analizy danych zastanych. Do jej sporządzenia wykorzystano najnowsze dostępne dane z ogólnodostępnych źródeł takich, jak Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego oraz dane różnych instytucji, w tym Urzędu Gminy Parysów, Narodowego Instytutu Dziedzictwa, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska i innych. Na podstawie analizowanych danych scharakteryzowano gminę w podziale na obszar społeczny, gospodarczy, klimatyczno-środowiskowy i przestrzenny. W niniejszym dokumencie zawarto najważniejsze wnioski z diagnozy.

Na część diagnostyczną strategii składa się także analiza SWOT, która określa silne strony (ang. strengths), słabe strony (ang. weaknesses), szanse (ang. opportunities) i zagrożenia (ang. threats). Analiza SWOT stanowi niejako podsumowanie części diagnostycznej. Mocne i słabe strony zawierają pozytywne i negatywne czynniki wewnętrzne, na które gmina ma bezpośredni wpływ. Natomiast szanse i zagrożenia to pozytywne i negatywne elementy oddziałujące na gminę od zewnątrz takie, jak polityka i trendy krajowe. Wyniki analizy SWOT pozwalają zdefiniować aspekty rozwoju gminy, które wymagają interwencji, wsparcia lub zahamowania.

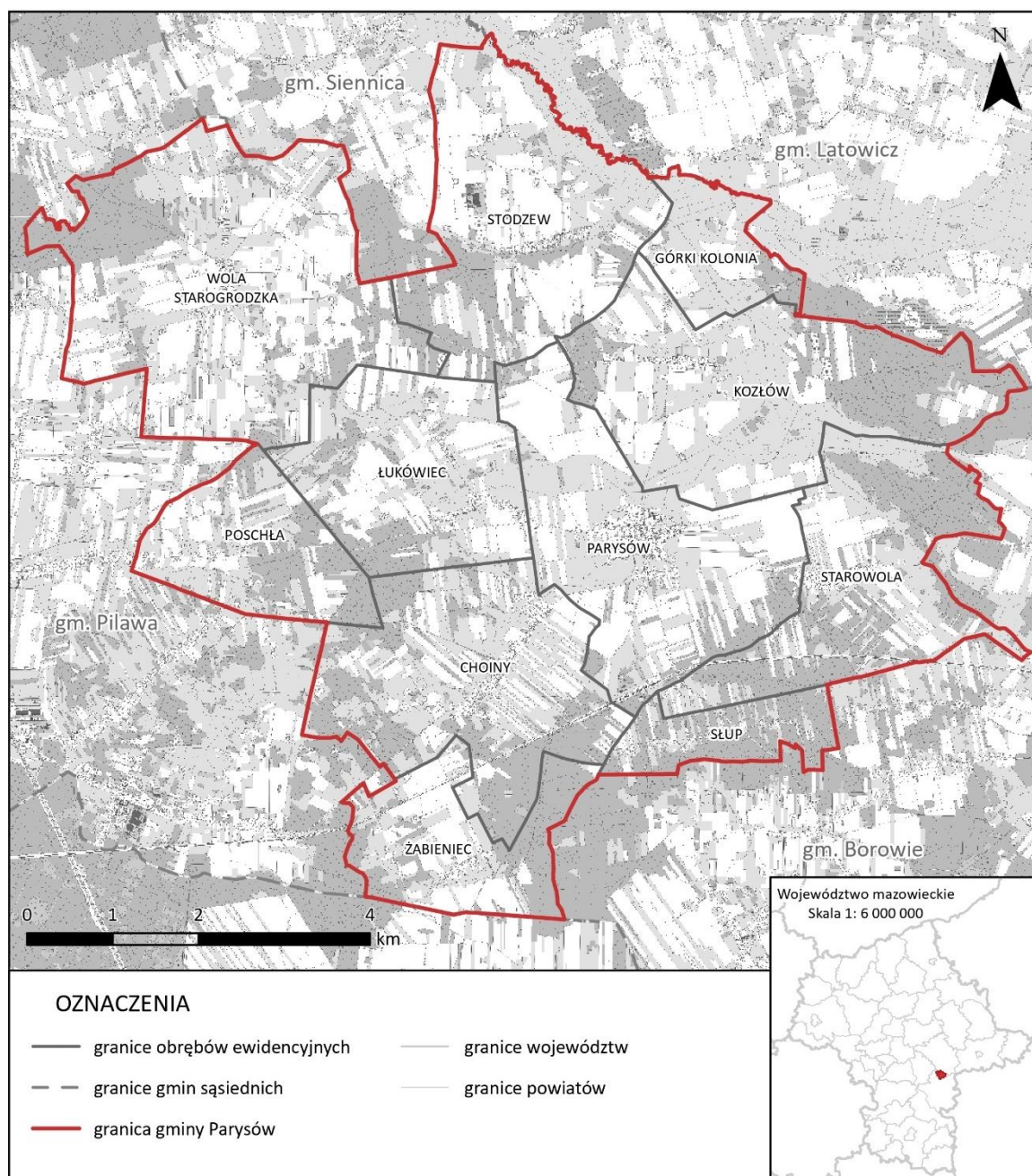
Wszystkie elementy części diagnostycznej służą określeniu czynników hamujących tzw. barier rozwoju gminy Parysów oraz czynników wzmacniających tzw. potencjałów. W oparciu o nie formułowane będą następnie cele strategiczne i kierunki działań.

1. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej

CHARAKTERYSTYKA GMINY

Gmina Parysów jest gminą wiejską położoną w południowo-wschodniej części województwa mazowieckiego, w północnej części powiatu garwolińskiego. Składa się na nią 11 obrębów ewidencyjnych, z których największym powierzchniowo jest Wola Starogrodzka. Powierzchnia gminy wynosi 64,14 km², co odpowiada 4,98% powierzchni powiatu oraz 0,18% powierzchni województwa. Siedziba administracyjna znajduje się w Parysowie.

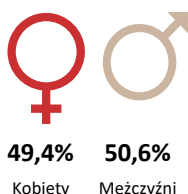
Rysunek 1 Granice administracyjne gminy Parysów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Państwowego Rejestru Granic

OBSZAR SPOŁECZNY*Ludność i procesy demograficzne*

Dane Głównego Urzędu Statystycznego z 2024 r. wskazują, że gminę zamieszkuje 4 095 osób. Od 2014 roku liczba mieszkańców pozostaje względnie stała, jednak w ostatnich latach widoczna jest tendencja spadkowa. Współczynnik feminizacji wynosi 98, co świadczy o przewadze mężczyzn w

strukturze płci i jest zjawiskiem typowym dla gmin wiejskich. W zakresie ekonomicznych grup wiekowych obserwuje się spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym ze wzrastającą liczbą osób w wieku poprodukcyjnym. Wskazana zależność

4 095 osób

Liczba ludności w 2024 r.

wskazuje na postępujący proces starzenia społeczeństwa. Ponadto zarówno w przypadku przyrostu naturalnego jak i salda migracji odnotowuje się wartości na niskim poziomie, co w konsekwencji prowadzi do dalszego spadku liczby ludności.

Edukacja, zdrowie i pomoc społeczna

Na terenie gminy funkcjonują 2 publiczne szkoły podstawowe zlokalizowane w Parysowie oraz Woli Starogrodzkiej. Natomiast opieka na poziomie przedszkolnym odbywa się w dwóch oddziałach:

publicznym przedszkolu w Parysowie oraz w punkcie przedszkolnym w Woli Starogrodzkiej. W 2024 r. do szkół uczęszczało łącznie 389 dzieci, a do przedszkoli 172 dzieci. Na terenie gminy brakuje publicznego żłobka oraz szkół średnich, co generuje potrzebę dojazdów do sąsiednich ośrodków miejskich.

389

Liczba uczniów w szkołach podstawowych na terenie gminy

172

Liczba dzieci w oddziałach przedszkolnych na terenie gminy

W gminie Parysów nie funkcjonują publiczne przychodnie. W zakresie usług opieki zdrowotnej mieszkańcy korzystają z placówki Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej „SPES” zlokalizowanego w Parysowie, który w ramach umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia wykonuje również bezpłatne świadczenia zdrowotne. Ponadto na terenie gminy mieści się apteka oraz gabinet stomatologiczny. Najbliższy szpital znajduje się w Garwolinie oddalonym o ok. 15 km. Zadania z zakresu opieki społecznej realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Parysowie (GOPS). Placówka podejmuje inicjatywy skierowane do mieszkańców, którzy doświadczają trudności zdrowotnych oraz finansowych, udzielając im wsparcia w postaci materialnej oraz niematerialnej.

Kultura, sport i rekreacja

Kluczowe znaczenie w ofercie kulturalnej gminy posiada Gminna Biblioteka Publiczna mieszcząca się w Parysowie. Poza działaniami mającymi na celu promowanie czytelnictwa, placówka organizuje liczne wydarzenia edukacyjne i kulturalne przy współpracy z lokalnymi szkołami, przedszkolem oraz innymi instytucjami. Ponadto funkcjonują tam również Koła Gospodyń Wiejskich angażujące się w różnego rodzaju uroczystości, a także Klub „Senior+” oferujący mieszkańcom w wieku powyżej 60 lat zajęcia o charakterze: sportowym, rekreacyjnym oraz kulturalnym.

Infrastrukturę sportową w obrębie gminy tworzy boisko oraz kompleks „Orlik” w Parysowie. Funkcjonują tam 4 Kluby Sportowe, które posiadają zadowalające rezultaty w turniejach

organizowanych na poziomie lokalnym i regionalnym. Ponadto dzieci z różnych grup wiekowych mogą skorzystać z zajęć sportowych odbywających się w ramach programów pozalekcyjnych.

Mieszkalnictwo

W gminie Parysów znajduje się 1 346 budynków mieszkalnych i 1 373 mieszkań. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w przeliczeniu na jedną osobę wynosi 31,9 m², a średnia liczba osób na jeden lokal mieszkalny to 2,98. Przedmiotowa gmina posiada w swoich zasobach 4 lokale komunalne, natomiast nie występują tam lokale budowane w systemie budownictwa społecznego.

Bezpieczeństwo

Bezpieczeństwo w obrębie gminy Parysów zapewnia Komenda Powiatowa Policji w Garwolinie oraz Posterunek Policji w Pilawie, w tym jednostka Zespołu Prewencji w Parysowie. Ponadto prowadzi tam działalność 7 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej, a także drużyna pożarnicza dla dzieci i młodzieży działająca przy Ochotniczej Straży Pożarnej Stodzew. Poza inicjatywami mającymi zapewnić bezpieczeństwo i ochronę, wskazane jednostki uczestniczą również w wydarzeniach o charakterze społecznym, kulturalnym oraz religijnym.

7

Liczba jednostek OSP

OBSZAR GOSPODARCZY

Rynek Pracy

W 2024 r. w gminie Parysów było zarejestrowanych 256 podmiotów gospodarki narodowej, z których 85% stanowiła działalność gospodarcza prowadzona przez osoby fizyczne. Funkcjonuje tam 15 podmiotów sektora publicznego, 6 spółek handlowych, 1 fundacja oraz 10 stowarzyszeń i organizacji społecznych. Od 2022 roku odnotowuje się tendencję rosnącą zarówno w przypadku ogólnej liczby przedsiębiorstw jak i liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Najliczniejszą grupę stanowią przedsiębiorstwa, które działają w branży budowlanej, handlu hurtowym i detalicznym oraz oferujące usługi naprawy pojazdów samochodowych w tym motocykli. Ponadto swoją działalność prowadzi tam zakład produkcji spożywczej zatrudniający osoby zamieszkujące gminę oraz okolice. W ostatnich latach liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych utrzymuje się na stosunkowo niskim poziomie. W 2024 r. zarejestrowanych bezrobotnych było 121 osób – 48 kobiet oraz 73 mężczyzn.

Turystyka

Najbardziej okazałym obiektem dziedzictwa historycznego na terenie gminy jest kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny zlokalizowany w Parysowie. Szczególnie cenne elementy świątyni stanowią późnorennesansowa nastawa ołtarza głównego oraz obraz Matki Bożej Parysowskiej pochodzące z XVII w. W obrębie gminy powszechnie występują kapliczki, figury lub krzyże zlokalizowane przy drogach i w przydomowych ogródkach. Ponadto na cmentarzu w Parysowie mieści się kaplica cmentarna p.w. św. Rocha z XIX w, która została wpisana do rejestru zabytków. Do charakterystycznych obiektów na mapie Parysowa należy również wiatrak „Kozłak” oraz grodzisko stożkowate nazywane „Górą Bony” zlokalizowane w obrębie wschodniej części wsi Kozłów. Ponadto przez teren gminy poprowadzono dwie trasy rowerowe w formie pętli, co stanowi możliwość rozwoju w zakresie turystyki rowerowej w regionie.

Rolnictwo

Gospodarstwa rolne na terenie gminy zajmują 3 861,76 ha co odpowiada 60,34% jej powierzchni. Najliczniej występują gospodarstwa mające od 1 do 5 ha, jednak dominujący udział w ich ogólnej powierzchni posiadają jednostki mieszczące się w przedziale od 5 do 10 ha. Największy udział w strukturze zasiewów mają: żyto ozime, pszenżyto ozime oraz owies, co wynika z występowania średniej lub słabej jakości gleb. Hodowla zwierząt koncentruje się głównie na drobiu i bydło. Zarówno w przypadku struktury produkcji rolnej jak i zwierzęcej między 2010 a 2020 rokiem odnotowano wyraźne spadki. Może to wynikać ze znacznego zmniejszenia się liczby gospodarstw rolnych w tym okresie.

OBSZAR KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWY

Stan środowiska naturalnego

Na terenie gminy Parysów odnotowano prawidłowe parametry jakości powietrza. Spośród nich niekorzystnie wypadają jedynie wysokie stężenia ozonu, związane głównie z warunkami meteorologicznymi. Istotne zagrożenie dla jakości lokalnych wód podziemnych i powierzchniowych może stanowić nieuporządkowana gospodarka wodno-ściekowa będąca konsekwencją dysproporcji rozwoju sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. Natomiast zagrożeniem dla lokalnego klimatu akustycznego może być hałas komunikacyjny, którego źródłem jest droga wojewódzka nr 805 oraz hałas pochodzący z zakładów usługowych oraz produkcyjnych.

Budowa geologiczna, złoża i osuwiska

W granicach gminy znajduje się 8 złóż piasków, z których 7 jest eksploatowanych. Nie występują tam udokumentowane osuwiska ani tereny zagrożone ruchami masowymi.

Zagrożenie powodziowe i zagrożenie suszą

Zagrożenie powodziowe dla terenu gminy Parysów stanowi rzeka Świder przepływająca wzdłuż jej północno-wschodniej granicy. Na obszarze szczególnego zagrożenia powodzią zlokalizowane są jedynie niezabudowane grunty orne. Zgodnie z planem przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS) gmina Parysów jest ekstremalnie i silnie zagrożona suszą rolniczą, umiarkowanie i silnie zagrożona suszą hydrologiczną oraz słabo zagrożona suszą hydrogeologiczną.

Formy ochrony przyrody

W obrębie gminy Parysów występują obszary i obiekty, które objęte są ochroną prawną na mocy ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Wśród nich znajdują się: Nadwiślański Obszar Chronionego Krajobrazu, obszar natura 2000 Gołębie Łąki oraz pomnik przyrody, który stanowi sosna zwyczajna *Pinus sylvestris*. Parysów jest jedną z gmin tworzących sieć korytarzy ekologicznych łączących obszary Natura 2000. Wschodnia część gminy wchodzi w skład korytarza ekologicznego Lasy Łukowskie (KPnC-3B), a niewielki obszar w jej zachodniej części położony jest w granicach korytarza ekologicznego Dolina Dolnego Bugu – Dolina Dolnego Wieprza (GKPnC-7). Powyższe korytarze są częścią Korytarza Północno-Centralnego.

OBSZAR PRZESTRZENNY

Powiązania przestrzenne

Gmina Parysów zlokalizowana jest w południowo-wschodniej części województwa mazowieckiego, w północnej części powiatu garwolińskiego. Najbliżej położonym ośrodkiem miejskim oddziałującym na przedmiotową gminę jest położony w odległości około 20 km Garwolin będący miastem powiatowym. Znajdują się tam usługi wyższego rzędu takie jak: ośrodki zdrowia, placówki edukacyjne oraz siedziby administracji publicznej. Innymi istotnymi ośrodkami o charakterze ponadlokalnym i krajowym są Siedlce oraz Warszawa. Szczególnie miasto stołeczne oddalone o około 60 km odznacza się pod względem szerokiej oferty specjalistycznych usług, zatrudnienia oraz ośrodków akademickich.

Struktura funkcjonalno-przestrzenna

Gmina Parysów posiada mało zróżnicowaną strukturę funkcjonalno-przestrzenną z dominującym udziałem gruntów ornych oraz lasów. Tamtejszą strukturę zabudowy tworzą głównie wolnostojące domy jednorodzinne oraz zabudowa zagrodowa skoncentrowane w układy typu ulicówek lub łańcuchówek. Miejscowością wyróżniającą się spośród pozostałych jest Parysów, który cechuje najbardziej zwarty układ zabudowy, będący konsekwencją dawnego przekształcenia przedmiotowej wsi w miasto. Lasy zajmują około 20% całkowitej powierzchni gminy i porastają głównie jej południowe i wschodnie tereny.

Polityka przestrzenna gminy

Dla terenu gminy Parysów obowiązuje Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego przyjęte uchwałą Nr XXIII/115/2016 Rady Gminy Parysów z dnia 28 października 2016 r. Dokument ten został w 2023 r. uaktualniony z uwagi na planowane inwestycje dotyczące wdrażania systemów wytwarzających energię z odnawialnych źródeł. Ponadto w obrębie gminy obowiązuje sześć miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z czego jeden z nich obejmuje cały jej teren. Od czasu jego uchwalenia w 2003 r. sporządzono nowe plany uwzględniające jedynie niewielkie powierzchnie. Aktualnie prowadzone są prace nad przygotowaniem dwóch opracowań. Z powodu całkowitego pokrycia gminy planami miejscowymi, nie wydaje się w jej obrębie decyzji o warunkach zabudowy (tzw. WZtki), a ruch inwestycyjny odbywa się w oparciu o zapisy powyższych planów.

W wyniku zmiany przepisów wprowadzonych ustawą z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r. poz. 1688) gmina na mocy uchwały nr VIII/49/2024 z dnia 22 listopada 2024 r. przystąpiła do sporządzenia planu ogólnego. Ustalenia nowego opracowania mają być fundamentalne dla opracowywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego a także wydawania decyzji o warunkach zabudowy.

Zabytki

Na terenie gminy zlokalizowanych jest pięć obiektów wpisanych do rejestru zabytków: Kościół par. pw. Wniebowzięcia NMP,

5

Rejestr zabytków

53

Gminna Ewidencja
Zabytków

123

Zabytki archeologiczne

Cmentarz rzymsko-katolicki (stara część), Kaplica cmentarna pw. św. Rocha, Ogrodzenie cmentarza oraz Wiatrak koźlak. Gminna Ewidencja Zabytków zawiera 53 obiekty, wśród których dominują domy z lat 20 i 30 XX wieku zlokalizowane w Parysowie. Na terenie gminy znajdują się 123 zabytki archeologiczne.

Transport i komunikacja

Przez teren gminy przebiega droga wojewódzka nr 805 łącząca ją z Pilawą. Najbliższą drogą krajową jest droga nr 76 prowadząca do Garwolina oraz Łukowa zlokalizowana na zachód od granic Parysowa. Ponadto na terenie gminy jest 5 dróg powiatowych oraz 16 dróg gminnych.

Lokalny transport publiczny realizowany jest poprzez połączenia autobusowe. Najbliższa stacja kolejowa obsługująca ruch pasażerski mieści się w Pilawie.

Infrastruktura techniczna

Gmina Parysów posiada sieć wodociągową o długości 74,65 km oraz 1232 przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych. Woda pozyskiwana jest z ujęć zlokalizowanych w Parysowie oraz Woli Starogrodzkiej.

Sieć kanalizacyjna posiada łączną długość 8,76 km a jedyne miejscowości, które z niej korzystają są Parysów i Choiny. Funkcjonuje tam 290 przyłączy kanalizacyjnych. Oczyszczalnia ścieków zlokalizowana jest w Parysowie.

Na terenie gminy funkcjonuje sieć gazowa o długości 40,2 km zasilająca 245 gospodarstw domowych poprzez 291 przyłączy. Natomiast zaopatrzenie w ciepło odbywa się tam poprzez indywidualne źródła ogrzewania.

Gmina Parysów zasilana jest w energię elektryczną pochodzącą głównie z sieci średniego napięcia 15 kV. Ponadto przez jej teren przebiega jednotorowa linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV. W przypadku awarii lub prac konserwacyjnych funkcję rezerwowego zasilania dla gminy pełnią stacje w Mrozach i w Mińsku Mazowieckim.

W Parysowie funkcjonuje punkt selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, gdzie przyjmowane są m.in. odpady wielkogabarytowe. Przedmiotowa gmina prowadzi działania mające na celu usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest w ramach Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Parysów na lata 2009 – 2032. Ponadto w obrębie gminy istnieje możliwość nieodpłatnego odbioru odpadów rolniczych.

Gmina Parysów realizuje projekt mający na celu przeprowadzenie termomodernizacji budynków użyteczności publicznej z zastosowaniem odnawialnych źródeł energii.

2. Analiza SWOT

Podsumowaniem najważniejszych uwarunkowań wpływających na rozwój gminy Parysów, które zostały wskazane w diagnozie oraz badaniu ankietowym jest analiza SWOT. Jej nazwa pochodzi od pierwszych liter angielskich słów: strenghts – silne strony, weaknesses – słabe strony, opportunities – szanse i threats – zagrożenia. Silne i słabe strony dotyczą uwarunkowań i czynników wewnętrznych, które gmina generuje i na które ma wpływ. Szanse i zagrożenia natomiast dotyczą cech otoczenia, czyli czynników zewnętrznych oddziałujących na gminę.

Tabela 1 Analiza SWOT

<i>Analiza SWOT</i>	
<i>S – silne strony</i>	<i>W – słabe strony</i>
– Rosnąca liczba podmiotów gospodarczych; – Niski poziom bezrobocia – Dziedzictwo kulturowe i lokalne tradycje;; – Działalność organizacji społecznych; – Rozwinięta infrastruktura sportowa; – Aktywna współpraca gminy z innymi instytucjami; – Szlaki rowerowe; – Czyste środowisko; – Pełne pokrycie planami miejscowymi; – Dobry dostęp do sieci wodociągowej; – Rozwój sieci kanalizacyjnej.	– Ograniczona oferta kulturowa, rekreacyjna i sportowa; – Dominacja gleb średniej oraz słabej jakości; – Brak dużych zakładów pracy; – Niewystarczający stan infrastruktury drogowej; – Brak atrakcyjnych terenów inwestycyjnych; – Niewystarczająca ilość miejsc rekreacji i spędzania czasu wolnego; – Niewystarczający dostęp do usług; – Niska świadomość ekologiczna mieszkańców; – Słaba dostępność komunikacji publicznej; – Niskie skanalizowanie gminy.
<i>O – szanse</i>	<i>T – zagrożenia</i>
– Pozytywna sytuacja demograficzna – Walory przyrodnicze i krajobrazowe; – Rosnąca popularność agroturystyki i turystyki weekendowej m. in. rowerowej; – Korzystne położenie gminy względem szlaku komunikacyjnego biegnącego do Warszawy oraz w sąsiedztwie dwóch miast powiatowych; – Dofinansowania z programów unijnych i rządowych.	– Starzejące się społeczeństwo; – Odpływ młodych ludzi; – Niewystarczający poziom subwencji oświatowej; – Niewielka opłacalność produkcji rolniczej; – Występowanie obszarów szczególnego zagrożenia powodzią; – Zagrożenie suszą i innymi skutkami kryzysu klimatycznego.

Źródło: Opracowanie własne

3. Potencjały i obszary problemowe

Opisane powyżej najważniejsze elementy wpływające na rozwój i funkcjonowanie gminy Parysów służą opracowaniu precyzyjnych i skutecznych celów strategicznych i kierunków działań. Czynniki i uwarunkowania zdefiniowane dzięki opracowanej Diagnozie sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej gminy oraz sformułowanej analizie SWOT pomogły określić największe potencjały w rozwoju Parysowa oraz bariery hamujące jego rozwój. Dla maksymalnej efektywności zapisów strategii, cele i kierunki działań powinny wzmacniać potencjały gminy, które są jej atutami i siłami napędowymi oraz ograniczać negatywny wpływ barier i obszarów problemowych. Jednocześnie działania określone w strategii powinny być zgodne z obecnymi trendami społecznymi i gospodarczymi.

Wśród największych potencjałów w rozwoju gminy Parysów należy wymienić:

- Pozytywna sytuacja demograficzna. – Problemem, z którym mierzy się obecnie większość gmin i miast w Polsce jest malejąca liczba mieszkańców oraz starzejące się społeczeństwo, co skutkuje zwiększonym zapotrzebowaniem na usługi zdrowia i pomocy społecznej oraz tworzy ryzyko niewydolności systemów społecznych. Struktura demograficzna gminy Parysów na tle powiatu oraz regionu wypada bardzo pozytywnie. Nie oznacza to, że władze gminy nie powinny wspierać rozwoju usług publicznych, dostępności komunikacyjnej oraz programów aktywizacji seniorów, ale daje czas i przestrzeń na przygotowanie odpowiednich działań dostosowanych do potrzeb lokalnej społeczności. Liczba ludności utrzymująca się na stałym poziomie pozwala także na zaplanowane i odpowiedzialne zarządzanie gminą i przygotowanie nowych terenów i możliwości gminy do przyjęcia nowych mieszkańców. Położenie gminy w sąsiedztwie dwóch miast powiatowych oraz przy szlaku komunikacyjnym biegnącym do Warszawy może prowadzić do rosnącego popytu na grunty budowlane w gminie.
- Powiązania przestrzenne. – Dużym atutem gminy Parysów jest jej położenie w sąsiedztwie Pilawy i Garwolina oraz dobre połączenie komunikacyjne z Warszawą. Daje to możliwość korzystania z oferty usługowej oraz rynku pracy dużych ośrodków, zachowując jednocześnie charakter wiejski oraz walory przyrodnicze. Sąsiedztwo dużych rynków pracy pozwala na znalezienie mieszkańcom atrakcyjnego zatrudnienia, a dobre połączenia komunikacyjne przyciągają nowych mieszkańców.
- Polityka przestrzenna. – Pełne pokrycie gminy ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego pozwala na zachowanie ładu przestrzennego oraz ograniczenie negatywnych zjawisk jak na przykład rozlewania się zabudowy. Rozwój terenów mieszkaniowych i inwestycyjnych w gminie powinien iść w parze z możliwością zapewnienia nowym mieszkańcom niezbędnych usług, połączeń komunikacyjnych oraz dostępu do infrastruktury technicznej. Jednocześnie przy zmieniających się przepisach prawa oraz uwarunkowaniach wpływających na rozwój gminy i potrzeby jej mieszkańców należy pamiętać o systematycznym aktualizowaniu opracowań planistycznych.

- Walory środowiskowe. – Gmina Parysów posiada walory przyrodnicze i krajobrazowe. Pomimo zachodzących zmian w strukturze zabudowy i stopniowego odchodzenia wielu mieszkańców od prowadzenia działalności rolniczej, zachowuje krajobraz rolniczy z rozległymi terenami otwartymi, łąkami i terenami zielonymi. Atrakcyjność przyrodnicza gminy może przyczynić się do rozwoju lokalnej turystyki i rekreacji, ale także pomóc w ochronie środowiska przyrodniczego regionu.

Wśród obszarów problemowych w gminie Parysów należy wskazać:

- Wykluczenie komunikacyjne i zły stan infrastruktury drogowej. – Jedynym środkiem transportu zbiorowego w gminie są autobusy. Obszar gminy obsługuje PKS Garwolin oraz prywatni przewoźnicy. Jednak pomimo dobrych połączeń drogowych oraz niewielkiej odległości od drogi ekspresowej i linii kolejowej, dojazd transportem publicznym do większych miast jak Warszawa czy Piława jest utrudniony. Dodatkowo organizację dobrej jakości transportu zbiorowego i zachowanie bezpieczeństwa drogowego utrudnia zły stan wielu dróg gminnych i powiatowych. Inwestycje w infrastrukturę transportową są bardzo kosztowne, ale jednocześnie kluczowe dla rozwoju terenów budowlanych oraz wsparcia słabszych grup społecznych.
- Niewystarczająca infrastruktura techniczna. – Mieszkańcy gminy Parysów w większości korzystają z wody z sieci wodociągowej, jednak nie wszystkie miejscowości mają dostęp do sieci kanalizacji sanitarnej. Na terenach pozbawionych dostępu do sieci kanalizacyjnej mieszkańcy korzystają z przydomowych oczyszczalni ścieków lub zbiorników bezodpływowych, które w przypadku złego gospodarowania ściekami stanowią znaczące zagrożenie dla stanu czystości wód podziemnych i powierzchniowych. Dostęp do sieci infrastruktury technicznej pozwala również na wyznaczanie nowych terenów budowlanych i inwestycyjnych, które pozwalają na rozwój gospodarczy gminy.
- Niska jakość gleb i brak dużych zakładów pracy. – Wielu mieszkańców gminy Parysów stanowią rolnicy. Jednak w gminie dominują gleby średniej i słabej jakości, co utrudnia prowadzenie wydajnej produkcji rolnej. Jednocześnie wiele, szczególnie młodych osób wybiera zawody pozarolnicze podczas, gdy na terenie gminy brakuje większych zakładów pracy. Struktura gospodarcza gminy nie jest zadowalająca. Brakuje atrakcyjnych terenów inwestycyjnych i ofert zachęcających przedsiębiorców do inwestowania w gminie.

III. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

1. Struktura logiczna

Część programowa strategii rozwoju zawiera ustalenia dotyczące polityki rozwoju gminy. Głównym elementem tego rozdziału jest wizja rozwoju gminy Parysów. Wizja stanowi obraz gminy u kresu okresu programowego strategii, pożądany wynik określonego scenariusza rozwoju. Wizja jest hasłem przewodnim i pryncypium strategii. W celu spełnienia wizji niezbędne jest zrealizowanie określonych celów strategicznych, które z kolei zostały podzielone na kierunki działań. Cele strategiczne podzielono na cztery obszary, analogicznie jak w *Diagnozie sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej* tzn. w podziale na wymiar społeczny, gospodarczy, klimatyczno-środowiskowy i przestrzenny. Pogrupowanie celów i kierunków umożliwi efektywniejsze zarządzanie i realizację poszczególnymi projektami. Każdy z obszarów opisuje krótko misja precyzująca zakres celów z danego obszaru. Do każdego zaś celu strategicznego wskazano oczekiwane rezultaty jakie powinna przynieść realizacja kierunków działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia służące późniejszej ewaluacji zapisów strategii.

Hierarchiczna struktura części programowej pozwoli na skuteczniejsze i efektywniejsze zaplanowanie konkretnych działań oraz wskazanie w dalszej części dokumentu źródeł finansowania, systemu realizacji i interesariuszy strategii.

2. Wizja rozwoju gminy Parysów

Wizja rozwoju gminy Parysów została wypracowana na podstawie prac diagnostycznych oraz zdefiniowanych barier i potencjałów w rozwoju gminy. Wizja stanowi realistyczne odzwierciedlenie możliwości gminy, jednak przy pozytywnym założeniu spełnienia wszelkich możliwych wysiłków do poprawy jej sytuacji społeczno-gospodarczej, zahamowania negatywnych procesów i zwiększenia odporności na zagrożenia. Stanowi pozytywny scenariusz rozwoju gminy w wyniku zrealizowanych działań i założeń strategicznych.

W 2036 roku gmina Parysów to bezpieczne miejsce dbające o swoich mieszkańców, w szczególności rodziny, najmłodszych i osoby starsze. Mieszkańcy tworzą nowoczesną i współpracującą społeczność, angażując się w życie kulturalne gminy. Mają zapewnioną wysokiej jakości infrastrukturę i atrakcyjne tereny zielone zachęcające do spędzania wolnego czasu na świeżym powietrzu. Parysów rozwija się w duchu innowacji, zrównoważonego rolnictwa i dbałości o środowisko i lokalny krajobraz.

3. Cele strategiczne

A. SPOŁECZEŃSTWO

Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez zwiększanie dostępności usług publicznych odpowiadających na zmieniające się potrzeby mieszkańców gminy.

- A.1. Zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej gminy dla młodych osób i rodzin.
- A.2. Wsparcie i aktywizacja osób starszych i z niepełnosprawnością.
- A.3. Integracja mieszkańców w oparciu o szeroką ofertę kulturalną i sportową.
- A. 4. Poprawa bezpieczeństwa.

B. GOSPODARKA

Wsparcie lokalnej przedsiębiorczości oraz budowa silnego samorządu służące rozwojowi gospodarczemu gminy.

- B.1. Tworzenie atrakcyjnej oferty inwestycyjnej dla nowych i obecnych przedsiębiorców.
- B.2. Wykorzystanie potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy.
- B.3. Zwiększenie stabilności i konkurencyjności rolnictwa.
- B.4. Budowa silnej administracji samorządowej służącej mieszkańcom.

C. KLIMAT I ŚRODOWISKO

Ochrona walorów kulturowych i przyrodniczych przy jednoczesnym wykorzystaniu innowacyjnych technologii, zwiększających odporność gminy na zmiany klimatyczne i gospodarcze.

- C.1. Ochrona krajobrazu kulturowego gminy.
- C.2. Ochrona przyrody i środowiska oraz adaptacja do zmian klimatu.
- C.3. Rozwój innowacyjnych i proekologicznych technologii.
- C.4. Promocja walorów gminy i kształtowanie oferty turystycznej.

D. PRZESTRZEŃ

Zrównoważony rozwój przestrzenny gminy odpowiadający na potrzeby lokalnej społeczności.

- D.1. Prowadzenie spójnej i zrównoważonej polityki przestrzennej.
- D.2. Rozwój przestrzeni publicznych i terenów rekreacyjnych służących integracji i aktywizacji społeczności lokalnej.
- D.3. Poprawa dostępności komunikacyjnej gminy, w tym alternatywnych środków transportu.
- D.4. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej na terenie gminy.

4. Kierunki działań, wraz z oczekiwanymi rezultatami i wskaźnikami ich osiągnięcia

A. SPOŁECZEŃSTWO**A.1. Zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej gminy dla młodych osób i rodzin.**

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki osiągnięcia
A.1.1. Budowa rozbudowa i modernizacja obiektów oświatowych i opieki nad dziećmi do lat 3.	• Zwiększenie liczby mieszkańców gminy; • Zahamowanie negatywnych procesów demograficznych;	• Dynamika zmian liczby mieszkańców gminy; • Saldo migracji i wskaźnik przyrostu naturalnego;
A.1.2. Zwiększenie jakości i różnorodności oferty kształcenia w publicznych placówkach oświatowych.	• Poprawa stanu technicznego obiektów oświatowych i opieki nad dziećmi do lat 3; • Poprawa jakości kształcenia;	• Struktura wiekowa gminy; • Poziom bezrobocia wśród kobiet;
A.1.3. Zwiększenie liczby działań z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej.	• Zwiększenie szans rozwojowych dla dzieci i młodzieży;	• Liczba zrealizowanych inwestycji dotyczących obiektów oświatowych i opieki nad dziećmi do lat 3;
A.1.4. Prowadzenie programów zniżek i dodatkowych uprawnień dla rodzin wielodzietnych.	• Zmniejszenie poziomu bezrobocia wśród kobiet; • Zmniejszenie poziomu zjawiska dziedzicznego ubóstwa;	• Wyniki egzaminów końcowych uczniów szkół;
A.1.5. Poprawa dostępności usług publicznych i rozwój terenów usługowych i rekreacyjnych w terenach zabudowy mieszkaniowej.	• Zmniejszenie różnic i podziałów społecznych; • Poprawa jakości życia mieszkańców gminy;	• Udział mieszkańców gminy żyjących w ubóstwie;
A.1.6. Prowadzenie działań promujących gminę Parysów jako atrakcyjne miejsce do życia.	• Wzrost rozpoznawalności gminy w regionie.	• Liczba osób korzystających z pomocy psychologiczno-pedagogicznej; • Badania jakościowe.

A.2. Wsparcie i aktywizacja osób starszych i z niepełnosprawnością.

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki osiągnięcia
A.2.1. Zwiększenie oferty wydarzeń i zajęć skierowanych dla seniorów.	- Aktywizacja osób starszych i z niepełnosprawnością; - Poprawa jakości życia osób starszych i z niepełnosprawnością; - Wzrost aktywności zawodowej osób starszych; - Odciążenie systemu opieki społecznej; - Poprawa warunków mieszkaniowych mieszkańców; - Zmniejszenie różnic i podziałów społecznych; - Międzypokoleniowa integracja społeczna.	- Udział mieszkańców gminy żyjących w ubóstwie; - Liczba osób powyżej 65 roku życia aktywnych zawodowo; - Liczba osób starszych korzystających z pomocy Ośrodka Pomocy Społecznej; - Liczba organizowanych zajęć i wydarzeń kulturalnych dla osób starszych; - Liczba lokali komunalnych i socjalnych oddanych do użytku; - Badania jakościowe.
A.2.2. Prowadzenie działań z zakresu szkoleń i aktywizacji zawodowej osób starszych i z niepełnosprawnością.		
A.2.3. Budowa i remonty lokali komunalnych i socjalnych.		
A.2.4. Poprawa jakości i dostępności usług z zakresu opieki społecznej, ochrony zdrowia i rehabilitacji.		
A.2.5. Prowadzenie działań edukacyjnych promujących zdrowy i aktywny tryb życia osób starszych.		

A.3. Integracja mieszkańców w oparciu o szeroką ofertę kulturalną i sportową.

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki osiągnięcia
A.3.1. Budowa i modernizacja obiektów kultury i sportu.	• Poprawa stanu technicznego obiektów kultury i sportu; • Zwiększenie szans rozwojowych dla dzieci i młodzieży; • Zwiększenie liczby osób korzystających z oferty kulturalnej gminy; • Rozszerzenie oferty kulturalnej Gminnej Biblioteki Publicznej; • Integracja mieszkańców gminy; • Wzrost rozpoznawalności gminy w regionie; • Zachowanie dziedzictwa kulturowego i tradycji gminy.	• Liczba zrealizowanych inwestycji dotyczących obiektów kultury i sportu; • Liczba organizowanych wydarzeń i zajęć kulturalnych i sportowych; • Liczba osób korzystających z oferty kulturalnej gminy; • Badania jakościowe.
A.3.2. Budowa i modernizacja świetlic wiejskich.		
A.3.3. Organizacja wydarzeń i zajęć kulturalnych i sportowych dla mieszkańców.		
A.3.4. Wsparcie dostępu do kultury dla dzieci i młodzieży m. in. poprzez organizowanie dojazdów do ośrodków kulturalnych zlokalizowanych poza gminą.		
A.3.5. Wsparcie działalności Gminnej Biblioteki Publicznej.		
A.3.6. Kultywowanie lokalnych tradycji i zwyczajów.		

A.4. Poprawa bezpieczeństwa.

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki osiągnięcia
A.4.1. Wdrażanie działań i inwestycji z zakresu poprawy bezpieczeństwa publicznego.	• Poprawa bezpieczeństwa publicznego; • Wzrost świadomości mieszkańców w zakresie bezpieczeństwa i zapobiegania zagrożeniom; • Spadek liczby popełnianych przestępstw i wykroczeń; • Zmniejszenie różnic i podziałów społecznych; • Zwiększenie skuteczności działań ochotniczych straży pożarnych; • Poprawa dostępności infrastruktury publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.	• Liczba przestępstw i wykroczeń notowanych w gminie; • Liczba zrealizowanych inwestycji dotyczących poprawy dostępności infrastruktury publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami; • Badania jakościowe.
A.4.2. Prowadzenie działań edukacyjnych z zakresu poprawy bezpieczeństwa publicznego.		
A.4.3. Doposażenie i modernizacja ochotniczych straży pożarnych oraz jednostki zespołu prewencji.		
A.4.4. Organizacja wydarzeń kulturalnych służących integracji dla mieszkańców zagrożonych wykluczeniu społecznemu.		
A.4.5. Modernizacja przestrzeni i obiektów publicznych w celu zwiększenia ich dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.		

B. GOSPODARKA***B.1. Tworzenie atrakcyjnej oferty inwestycyjnej dla nowych i obecnych przedsiębiorców.***

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki osiągnięcia
B.1.1. Wyznaczenie i przygotowywanie pod inwestycje nowych terenów przeznaczonych pod zabudowę usługową, magazynową i produkcyjno-przemysłową.	• Zwiększenie wpływów do budżetu gminy; • Zmniejszenie poziomu bezrobocia; • Minimalizacja zjawiska emigracji młodych ludzi;	• Struktura dochodów gminy; • Poziom bezrobocia; • Saldo migracji; • Powierzchnia nowych terenów inwestycyjnych wyznaczonych w dokumentach planistycznych;
B.1.2. Promocja terenów inwestycyjnych zlokalizowanych w gminie.	• Rozwój terenów inwestycyjnych; • Rozwój inwestycji infrastrukturalnych;	• Liczba zrealizowanych inwestycji infrastrukturalnych;
B.1.3. Prowadzenie informacji dla przedsiębiorców oraz programu ulg i zachęt dla nowych inwestorów.	• Napływ nowych inwestorów; • Wzrost rozpoznawalności i znaczenia gminy w regionie.	• Liczba nowych inwestorów;
B.1.4. Promocja lokalnych produktów i usług.		• Badania jakościowe.

B.2. Wykorzystanie potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy.

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki osiągnięcia
B.2.1. Organizacja programów szkoleń i doradztwa zawodowego dla mieszkańców.	• Zwiększenie wpływów do budżetu gminy; • Zmniejszenie poziomu bezrobocia;	• Struktura dochodów gminy; • Poziom bezrobocia; • Liczba osób korzystających z organizowanych szkoleń i zajęć edukacyjnych; • Liczba firm sektora małych i średnich przedsiębiorstw; • Badania jakościowe.
B.2.2. Wsparcie mieszkańców przy pozyskiwaniu zewnętrznych dofinansowań potrzebnych do rozwoju działalności gospodarczej.	• Wzrost liczby firm sektora małych i średnich przedsiębiorstw; • Wzrost poziomu przedsiębiorczości mieszkańców;	
B.2.3. Rozwój lokalnej oferty edukacyjnej i zajęć dodatkowych pod kątem potrzeb rynku pracy.	• Zwiększenie szans zawodowych mieszkańców;	
B.2.4. Współpraca samorządu z lokalnymi przedsiębiorcami.	• Realizacja projektów we współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami.	

B.3. Zwiększenie stabilności i konkurencyjności rolnictwa.

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki osiągnięcia
B.3.1. Zapobieganie przed degradacją i zmianą przeznaczenia użytków rolnych o najlepszych klasach bonitacyjnych.	- Zachowanie użytków rolnych o najlepszych klasach bonitacyjnych; - Zwiększenie liczby wyspecjalizowanych gospodarstw rolnych;	- Liczba wyspecjalizowanych gospodarstw rolnych; - Liczba gospodarstw ekologicznych i agroturystycznych; - Wielkość produkcji rolnej; - Struktura zmiany średniej wielkości gospodarstwa rolnego; - Badania jakościowe.
B.3.2. Programy wsparcia i dofinansowań dla rolników.	Rozwój mechanizacji rolnictwa i wykorzystania innowacyjnych technologii;	
B.3.3. Promocja lokalnych produktów i płodów rolnych.	Wzrost liczby gospodarstw ekologicznych i agroturystycznych;	
B.3.4. Promocja i wsparcie rozwoju gospodarstw agroturystycznych i ekologicznych.	Zwiększenie odporności branży rolniczej na kryzysy gospodarcze i klęski żywiołowe;	
B.3.5. Wspieranie rozwoju wyspecjalizowanych gałęzi rolnictwa.	Zwiększenie rozpoznawalności lokalnych produktów i płodów rolnych.	
B.3.6. Wsparcie rozwoju wykorzystania w rolnictwie innowacyjnych technologii.		

B.4. Budowa silnej administracji samorządowej służącej mieszkańcom.

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki osiągnięcia
B.4.1. Rozbudowa i modernizacja obiektów administracji publicznej.	• Zwiększenie efektywności administracji publicznej;	• Liczba spraw administracyjnych załatwianych drogą elektroniczną; • Liczba przeprowadzonych szkoleń dla pracowników administracji publicznej i jednostek organizacyjnych; • Liczba projektów zrealizowanych we współpracy z innymi instytucjami; • Badania jakościowe.
B.4.2. Współpraca samorządu lokalnego z organizacjami pozarządowymi i instytucjami otoczenia biznesu.	• Wzrost liczby spraw administracyjnych załatwianych drogą elektroniczną; • Podnoszenie kwalifikacji pracowników administracji publicznej i jednostek organizacyjnych gminy;	
B.4.3. Współpraca samorządu lokalnego w ramach stowarzyszeń międzygminnych i z innymi jednostkami samorządu terytorialnego.	• Wzrost poziomu zadowolenia mieszkańców z jakości świadczonych przed administrację publiczną usług;	
B.4.4. Organizacja szkoleń dla pracowników administracji publicznej i jednostek organizacyjnych.	• Poprawa stanu technicznego siedziby Urzędu Gminy; • Realizacja projektów we współpracy z organizacjami pozarządowymi, instytucjami otoczenia biznesu oraz innymi jednostkami samorządu terytorialnego.	
B.4.5. Realizacja inwestycji za pomocą partnerstwa publiczno-prywatnego.		

C. KLIMAT I ŚRODOWISKO***C.1. Ochrona krajobrazu kulturowego gminy.***

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki osiągnięcia
C.1.1. Ochrona i renowacja obiektów zabytkowych i o wysokich walorach kulturowych.	• Poprawa stanu technicznego obiektów zabytkowych i o wysokich wartościach kulturowych; • Poprawa ładu przestrzennego; • Zachowanie dziedzictwa kulturowego gminy; • Wzrost liczby turystów odwiedzających gminę.	• Liczba renowacji obiektów zabytkowych i o wysokich walorach kulturowych; • Liczba turystów odwiedzających gminę; • Badania jakościowe.
C.1.2. Ochrona krajobrazu poprzez narzędzia kształtowania polityki przestrzennej i dokumenty wykonawcze.		
C.1.3. Adaptacja obiektów zabytkowych do funkcji turystycznych lub kulturowych.		
C.1.4. Promocja dziedzictwa historycznego, lokalnych tradycji i krajobrazu.		

C.2. Ochrona przyrody i środowiska oraz adaptacja do zmian klimatu.

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki osiągnięcia
C.2.1. Realizacja inwestycji z zakresu błękitno-zielonej infrastruktury.	• Zwiększenie poziomu retencji; • Zmniejszenie ryzyka wystąpienia powodzi i lokalnych podtopień; • Zmniejszenie ryzyka wystąpienia suszy; • Zmniejszenie nakładów finansowych na niwelowanie skutków zmian klimatu; • Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców; • Zwiększenie estetyki i czystości gminy; • Poprawa jakości powietrza; • Zwiększenie stopnia recyklingu i segregacji odpadów komunalnych; • Wzrost liczby turystów odwiedzających gminę; • Zwiększenie bezpieczeństwa w gminie.	• Liczba zrealizowanych inwestycji z zakresu ekologii i ochrony środowiska; • Pomiary czystości środowiska; • Poziom segregacji śmieci; • Badania jakościowe.
C.2.2. Realizacja inwestycji przeciwdziałających występowaniu powodzi oraz suszy.		
C.2.3. Budowa, rozbudowa i modernizacja systemu kanalizacji deszczowej.		
C.2.4. Czynna ochrona zasobów przyrodniczych gminy.		
C.2.5. Prowadzenie działań edukacyjnych i promocyjnych z zakresu ekologii i ochrony środowiska.		
C.2.6. Zwiększanie stopnia recyklingu i segregacji odpadów komunalnych.		
C.2.7. Zmniejszanie występowania zjawiska ubóstwa energetycznego.		
C.2.4. Stworzenie sprawnego systemu monitoringu zagrożeń i wczesnego ostrzegania.		

C.3. Rozwój innowacyjnych i proekologicznych technologii.

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki osiągnięcia
C.3.1. Termomodernizacja budynków i obiektów użyteczności publicznej.	• Poprawa stanu technicznego i efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej; • Zwiększenie liczby inwestycji proekologicznych; • Poprawa jakości powietrza; • Zwiększenie niezależności i bezpieczeństwa energetycznego gminy; • Zmniejszenie kosztów związanych z eksploatacją obiektów publicznych; • Napływ nowych inwestorów.	• Liczba inwestycji związanych z termomodernizacją obiektów użyteczności publicznej; • Koszty związane z eksploatacją obiektów użyteczności publicznej; • Pomiary czystości środowiska; • Moc energii wytwarzanej z instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii w gminie; • Badania jakościowe.
C.3.2. Stosowanie energooszczędnych systemów oświetlenia ulic i obiektów publicznych.		
C.3.3. Prowadzenie programów wsparcia i informacji w zakresie realizacji indywidualnych rozwiązań proekologicznych.		
C.3.4. Budowa instalacji wytwarzających energię z odnawialnych źródeł, wraz z magazynami energii.		

C.4. Promocja walorów gminy i kształtowanie oferty turystycznej.

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki osiągnięcia
C.4.1. Promocja gminy i jej walorów turystycznych.	• Wzrost liczby turystów odwiedzających gminę; • Wzrost rozpoznawalności gminy w regionie; • Wzrost liczby miejsc pracy w sektorze turystycznym; • Zwiększenie wpływów do budżetu gminy; • Powstanie nowych szlaków pieszych i rowerowych; • Realizacja projektów promocyjnych.	• Liczba turystów odwiedzających gminę; • Długość szlaków pieszych i rowerowych; • Struktura dochodów gminy; • Liczba zrealizowanych projektów promocyjnych; • Badania jakościowe.
C.4.2. Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury turystycznej.		
C.4.3. Tworzenie atrakcyjnych warunków do rozwoju bazy turystycznej, hotelarskiej i gastronomicznej.		
C.4.4. Rozbudowa i modernizacja szlaków pieszych i rowerowych.		
C.4.5. Współpraca z innymi jednostkami samorządu terytorialnego w celu promocji oferty turystycznej regionu.		

D. PRZESTRZEŃ***D.1. Prowadzenie spójnej i zrównoważonej polityki przestrzennej.***

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki osiągnięcia
D.1.1. Aktualizacja i dostosowanie aktów planowania przestrzennego do obecnych regulacji prawnych i polityki przestrzennej gminy.	• Zachowanie cennych terenów przyrodniczych; • Ochrona krajobrazu; • Poprawa ładu przestrzennego;	• Liczba sporządzonych dokumentów planistycznych; • Wielkość wpływów do budżetu z gminy z tytułu tzw. renty planistycznej;
D.1.2. Spójne planowanie terenów zabudowy mieszkaniowej, wraz z niezbędnymi usługami i terenami zielonymi.	• Zwiększenie wpływów do budżetu gminy z tytułu tzw. renty planistycznej; • Optymalizacja wydatków związanych z budową systemów komunikacyjnego i infrastruktury technicznej;	• Wielkość wydatków związanych z budową systemów komunikacyjnego i infrastruktury technicznej;
D.1.3. Zapobieganie rozpraszaniu zabudowy na tereny otwarte.		
D.1.4. Ochrona zwartych kompleksów leśnych i ekosystemów o największych walorach przyrodniczych.	• Wzrost świadomości mieszkańców w zakresie przeprowadzenia procesu inwestycyjnego; • Zwiększenie dostępności przestrzeni i obiektów publicznych.	• Liczba osób biorąca udział w konsultacjach społecznych; • Badania jakościowe.
D.1.5. Wspieranie partycypacji społecznej w procesie planowania przestrzennego i edukacja mieszkańców w tym zakresie.		
D.1.6. Likwidowanie barier architektonicznych.		

D.2. Rozwój przestrzeni publicznych i terenów rekreacyjnych służących integracji i aktywizacji społeczności lokalnej.

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki osiągnięcia
D.2.1. Budowa, rozbudowa i modernizacja przestrzeni publicznych i terenów rekreacyjnych.	- Wzrost liczby turystów odwiedzających gminę; - Aktywizacja mieszkańców gminy;	- Liczba turystów odwiedzających gminę; - Liczba osób korzystająca z obiektów sportu i rekreacji;
D.2.2. Kształtowanie przestrzeni publicznych służących integracji społeczności lokalnej i dostosowanych do potrzeb różnych grup społecznych.	- Poprawa jakości życia i stanu zdrowia mieszkańców; - Integracja mieszkańców gminy; - Zwiększenie powierzchni terenów zielonych i rekreacyjnych;	Wskaźnik powierzchni terenów zielonych i rekreacyjnych przypadających na jednego mieszkańca;
D.2.3. Modernizacja i budowa placów zabaw, siłowni plenerowych i innych obiektów sportowo-rekreacyjnych.	Poprawa ładu przestrzennego.	Badania jakościowe.
D.2.4. Tworzenie ścieżek przyrodniczych i edukacyjnych w terenach o wysokich walorach przyrodniczych.		
D.2.5. Stworzenie gminnego katalogu obiektów małej architektury służącego poprawie estetyki gminy.		

D.3. Poprawa dostępności komunikacyjnej gminy, w tym alternatywnych środków transportu.

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki osiągnięcia
D.3.1. Budowa, rozbudowa i modernizacja dróg gminnych.	• Poprawa jakości dróg publicznych oraz infrastruktury pieszej i rowerowej; • Zwiększenie bezpieczeństwa pieszych, rowerzystów i kierowców; • Optymalizacja układu komunikacyjnego gminy; • Zmniejszenie kosztów utrzymania i eksploatacji infrastruktury drogowej; • Zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza; • Zwiększenie dostępności komunikacyjnej gminy; • Wzrost liczby osób korzystających z transportu publicznego; • Zwiększenie atrakcyjności turystycznej gminy; • Aktywizacja osób starszych i z niepełnosprawnością.	• Liczba wypadków komunikacyjnych; • Liczba zrealizowanych inwestycji z zakresu infrastruktury komunikacyjnej; • Poziom czystości powietrza; • Liczba osób korzystających z transportu publicznego; • Długość linii i liczba połączeń autobusowych na terenie gminy; • Badania jakościowe.
D.3.2. Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury pieszej i rowerowej.		
D.3.3. Modernizacja dróg, chodników i skrzyżowań w celu poprawy bezpieczeństwa pieszych.		
D.3.4. Współpraca gminy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego w zakresie organizacji transportu publicznego.		
D.3.5. Modernizacja taboru i infrastruktury służącej komunikacji publicznej.		
D.3.6. Rozwój oferty połączeń autobusowych.		
D.3.7. Realizacja inwestycji z zakresu zrównoważonej mobilności.		
D.3.8. Organizacja transportu dla osób starszych i z niepełnosprawnością.		

D.4. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej na terenie gminy.

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty	Wskaźniki osiągnięcia
D.4.1. Budowa i modernizacja sieci wodociągowej.	• Zwiększenie liczby budynków podłączonych do sieci wodociągowej; • Zwiększenie liczby budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej; • Zwiększenie liczby budynków podłączonych do sieci gazowej; • Rozwój ekologicznych rozwiązań indywidualnych; • Poprawa czystości wód i gleby; • Zmniejszenie występowania zjawiska wykluczenia cyfrowego.	• Liczba zrealizowanych inwestycji z zakresu infrastruktury technicznej; • Liczba budynków podłączonych do sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej; • Liczba osób korzystających z programów wsparcia przy realizacji indywidualnych rozwiązań; • Pomiary czystości środowiska; • Badania jakościowe.
D.4.2. Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnej.		
D.4.3. Budowa i modernizacja sieci gazowej.		
D.4.4. Budowa, rozbudowa i modernizacja obiektów infrastruktury technicznej.		
D.4.5. Wsparcie mieszkańców gminy przy realizacji indywidualnych, ekologicznych rozwiązań z zakresu infrastruktury technicznej.		
D.4.6. Budowa punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (PSZOK).		
D.4.7. Zwiększenie dostępu do internetu.		

IV. CZĘŚĆ PRZESTRZENNA

1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

STRUKTURA SIECI OSADNICZEJ

Siedzibą gminy jest Parysów położony w jej centralnej części. Gmina składa się z 11 obrębów ewidencyjnych. Większość miejscowości zlokalizowanych jest wzdłuż dróg powiatowych oraz drogi wojewódzkiej nr 805. Tereny północne i wschodnie gminy ze względu na swoje walory przyrodnicze zostały objęte formami ochrony przyrody. Należą do nich obszar Natura 2000 Gołe Łąki oraz Nadwiślański Obszar Chronionego Krajobrazu.

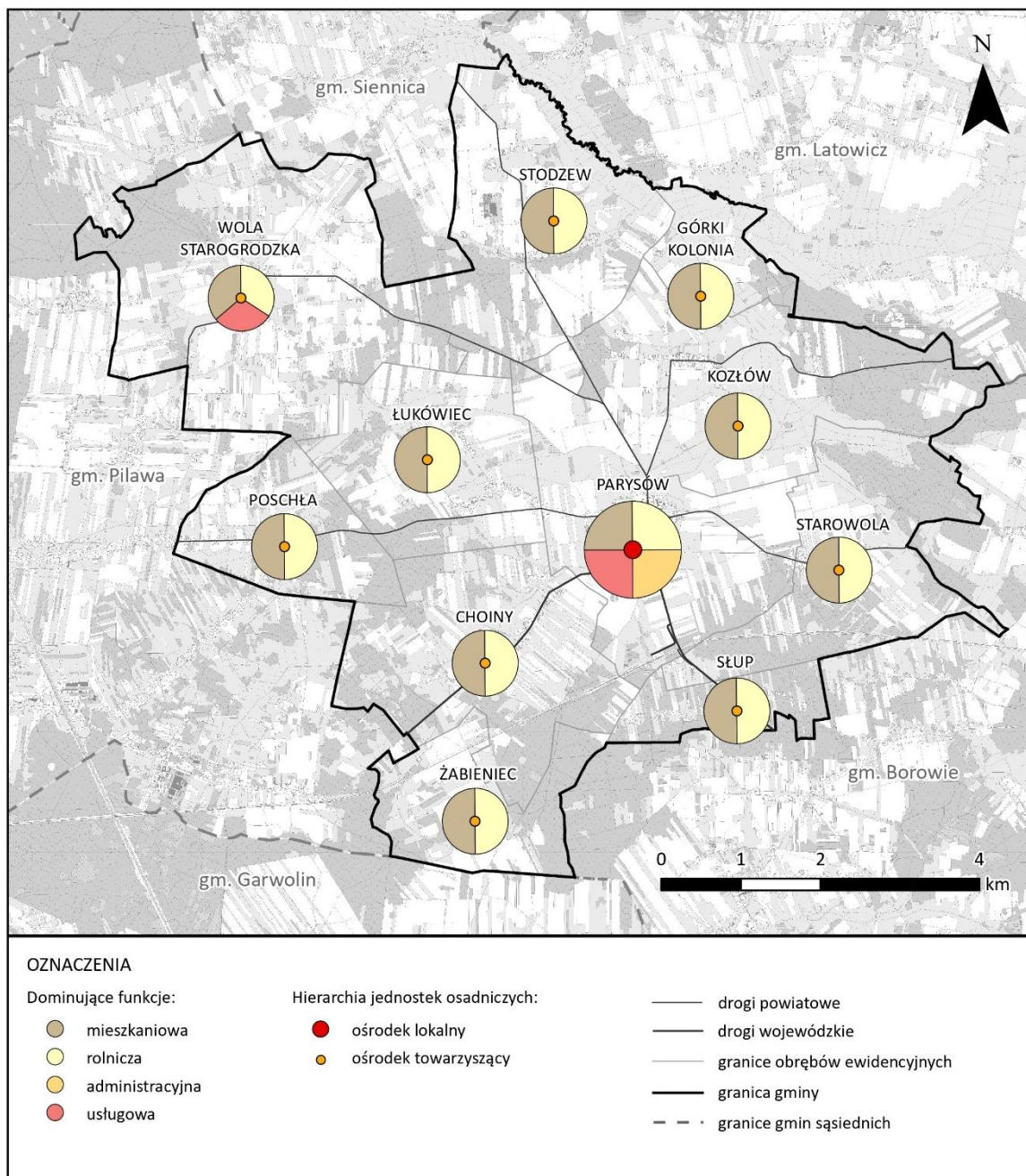
Największy wpływ na rozwój i funkcjonowanie gminy wywiera miejscowość Parysów, która nie tylko pełni funkcję siedziby administracyjnej, ale również stanowi miejsce koncentracji podstawowych usług społecznych. Z uwagi na istotne oddziaływanie na pozostałe miejscowości, Parysów jest ośrodkiem osadniczym o znaczeniu lokalnym.

Ponadto na funkcjonowanie przedmiotowej gminy znaczny wpływ ma również miasto Garwolin, będący siedzibą powiatu. Wskazana miejscowość jest położona w odległości około 15 km, a na jej terenie znajdują się usługi wyższego rzędu takie jak: ośrodki opieki zdrowotnej, szkoły ponadpodstawowe oraz siedziby administracji.

Pozostałe miejscowości wchodzące w skład gminy pełnią głównie funkcję mieszkaniową oraz rolniczą. Zlokalizowana w północno-zachodniej części gminy miejscowość Wola Starogrodzka stanowi lokalizację szkoły podstawowej, jednostki ochotniczej straży pożarnej i boiska sportowego. Wola Starogrodzka jest drugim niewielkim centrum usług lokalnych.

Poza budynkami jednostek ochotniczych straży pożarnych oraz obiektami sportu, które stanowią boiska o niskim standardzie, we wsiach brakuje innych usług. W tamtejszej strukturze przestrzennej dominuje zabudowa zagrodowa oraz gospodarstwa rolne skoncentrowane w układy typu ulicówek lub łańcuchówek.

Rysunek 2 Struktura sieci osadniczej gminy Parysów

Źródło: Opracowanie własne

SYSTEM POWIĄZAŃ PRZYRODNICZYCH

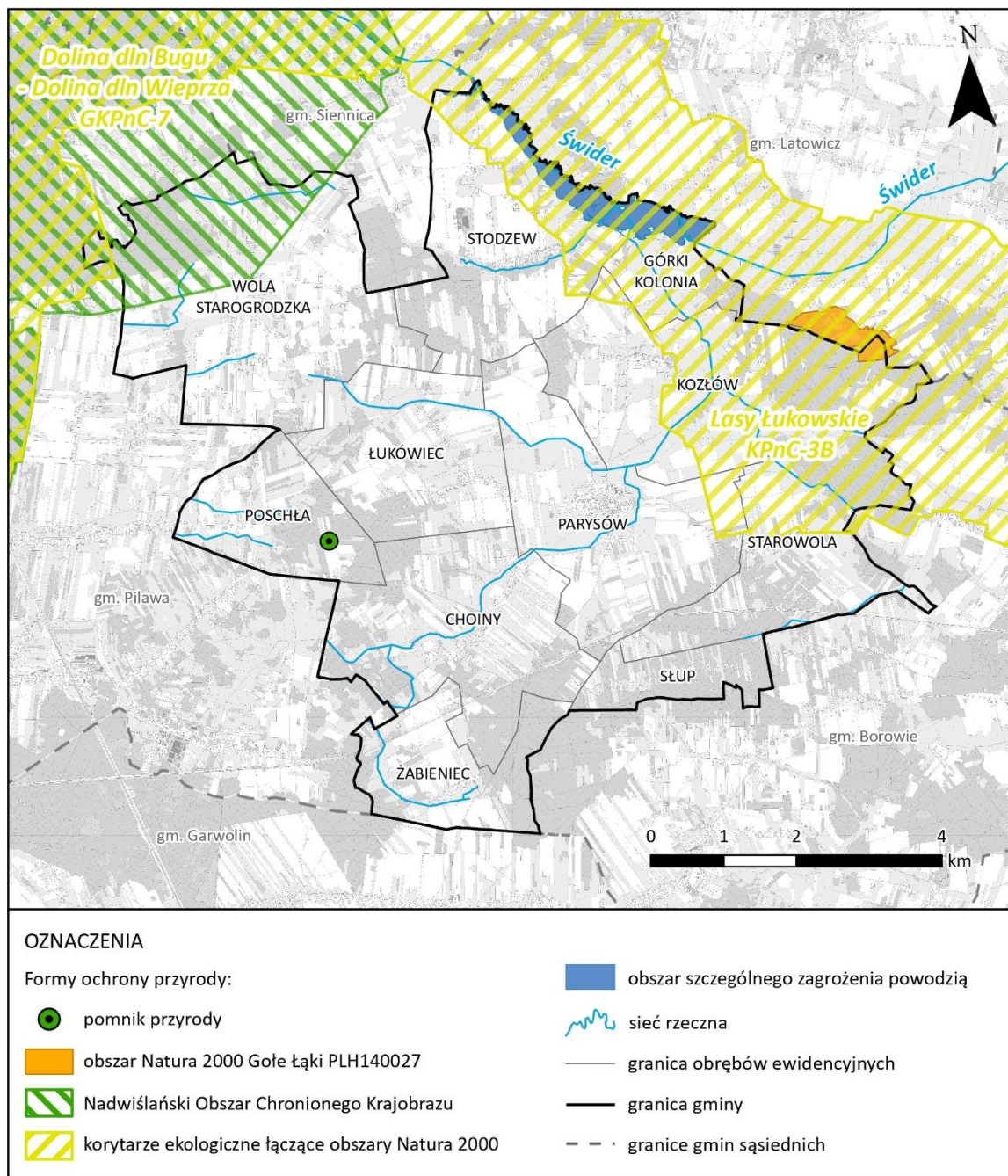
Gmina Parysów posiada zróżnicowaną rzeźbę terenu z wyraźnym spadkiem w kierunku wschodnim. Wysokości bezwzględne w jej obrębie wahają się od około 120 – 140 m n.p.m. w dolinie Świdra i jego dopływów, do 170 m n.p.m. w zachodniej części gminy.

Lasy zajmują około 20% całkowitej powierzchni gminy, a jedynie niewielka część z nich (14,4%) stanowi lasy publiczne. Kompleksy należące do Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych porastają głównie tereny położone w obrębach ewidencyjnych: Kozłów, Starowola i Żabiniec. Przez teren gminy przepływają rzeki: Świder, Rudnia oraz Struga. Jedynie pierwsza z nich przepływająca wzdłuż północno-wschodniej granicy stanowi zagrożenie powodziowe.

Na terenie gminy Parysów występują rejony, które ze względu na swoje walory przyrodnicze i krajobrazowe zostały objęte ochroną przyrody. Północno-zachodni obszar gminy wchodzi w skład Nadwiślańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu o charakterze rolniczym i leśnym. Natomiast niewielki fragment położony przy wschodniej granicy gminy tworzy obszar Natura 2000 Gołe Łąki, objęty ochroną ze względu na występowanie torfowisk. Ponadto w miejscowości Poschła zlokalizowany jest jedyny pomnik przyrody – sosna zwyczajna *Pinus sylvestris*. Wschodnia część gminy wchodzi w skład korytarza ekologicznego Lasy Łukowskie (KPnC-3B), a niewielki obszar w jej zachodniej części położony jest w granicach korytarza ekologicznego Dolina Dolnego Bugu – Dolina Dolnego Wieprza (GKPnC-7). Powyższe korytarze są częścią Korytarza Północno-Centralnego.

W Audycie krajobrazowym województwa mazowieckiego zidentyfikowano 5 typów krajobrazów występujących na obszarze gminy. Należy do nich typ: bagienno-łąkowy – głównie bezleśny, leśny, wiejski, podmiejski i osadniczy oraz miejski. Największy udział w strukturze przestrzennej gminy zajmuje typ wiejski, zaraz po nim przeważa typ leśny. Obszary w typie bagienno-łąkowym zlokalizowane są w sąsiedztwie terenów szczególnego zagrożenia powodzią. Natomiast rejony w typie podmiejskim i osadniczym oraz miejskim znajdują się odpowiednio w miejscowościach Poschła i Parysów. Na terenie gminy Parysów nie wskazano krajobrazów priorytetowych.

Rysunek 3 System powiązań przyrodniczych

Źródło: Opracowanie własne

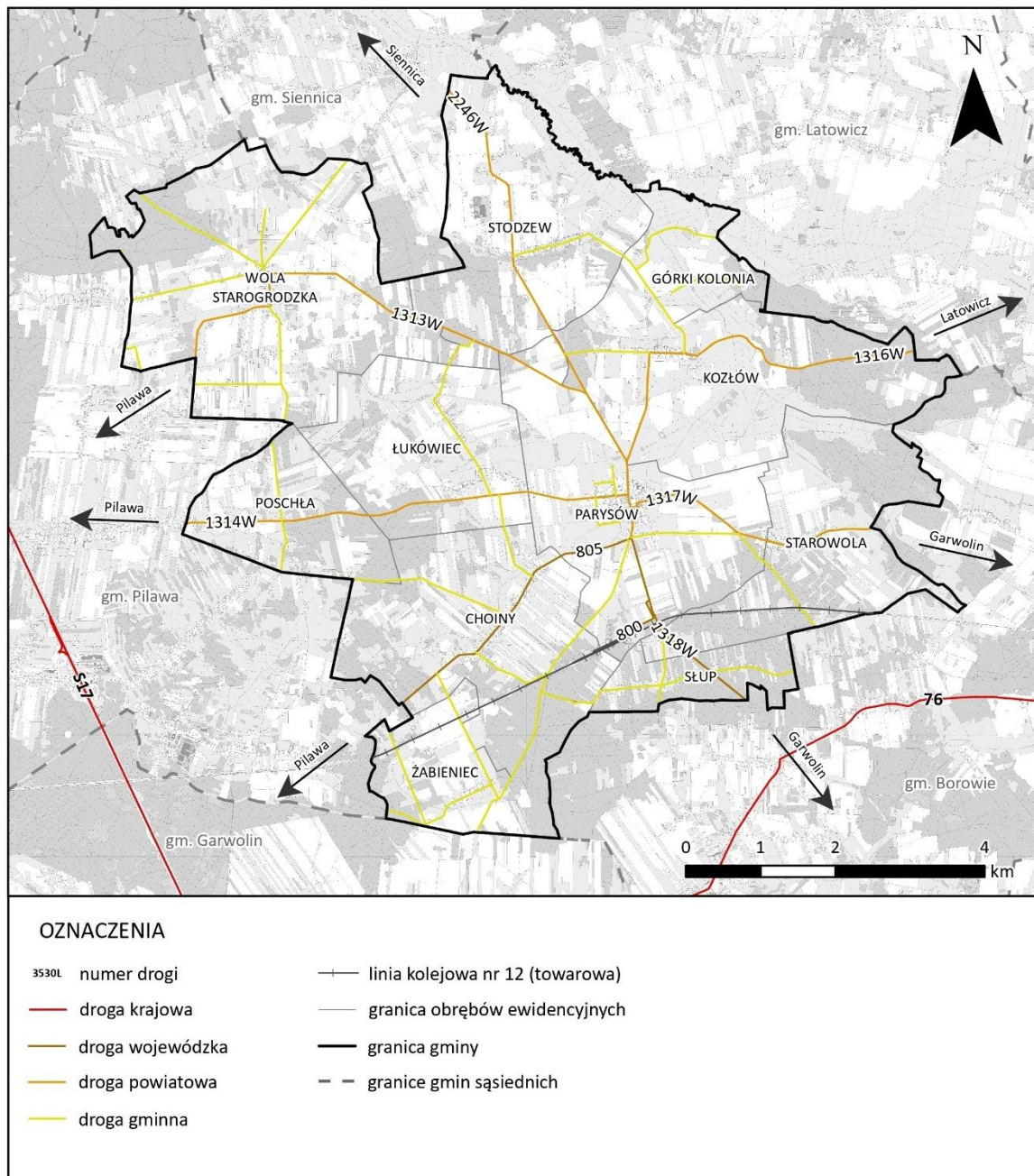
INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA

Układ komunikacyjny w gminie Parysów tworzą: droga wojewódzka numer 805, 5 dróg powiatowych, 16 dróg gminnych oraz pozostałe ciągi niepubliczne. Wskazana droga wojewódzka łącząca miejscowości Warszawice i Wilchtę przebiega przez południową część gminy, przez obręby: Słup, Parysów oraz Choiny. Najbliższymi drogami krajowymi są S17 i droga krajowa numer 76. Pierwsza z wymienionych zlokalizowana jest w odległości około 5 km na południowy-wschód, natomiast druga przebiega w oddaleniu około 1,5 km w kierunku południowo-zachodnim. Transport publiczny w gminie realizowany jest w formie połączeń autobusowych.

W obrębie gminy przebiega linia kolejowa nr 12 ze stacją w Parysowie, jednak obsługuje jedynie przewozy towarowe. Najbliższa stacja umożliwiająca ruch pasażerski zlokalizowana jest w Pilawie oddalonej o około 12 km. Stacja oferuje podróżnym połączenia zarówno regionalne jak i dalekobieżne. Sieć połączeń dalekobieżnych umożliwia bezpośredni dojazd do miast: Chełm, Gorzów Wielkopolski, Kołobrzeg, Rzeszów, Bydgoszcz oraz Lublin.

Obecnie w gminie są stale realizowane oraz planowane inwestycje związane z przebudową i modernizacją dróg gminnych.

Rysunek 4 Korytarze i elementy sieci transportowych

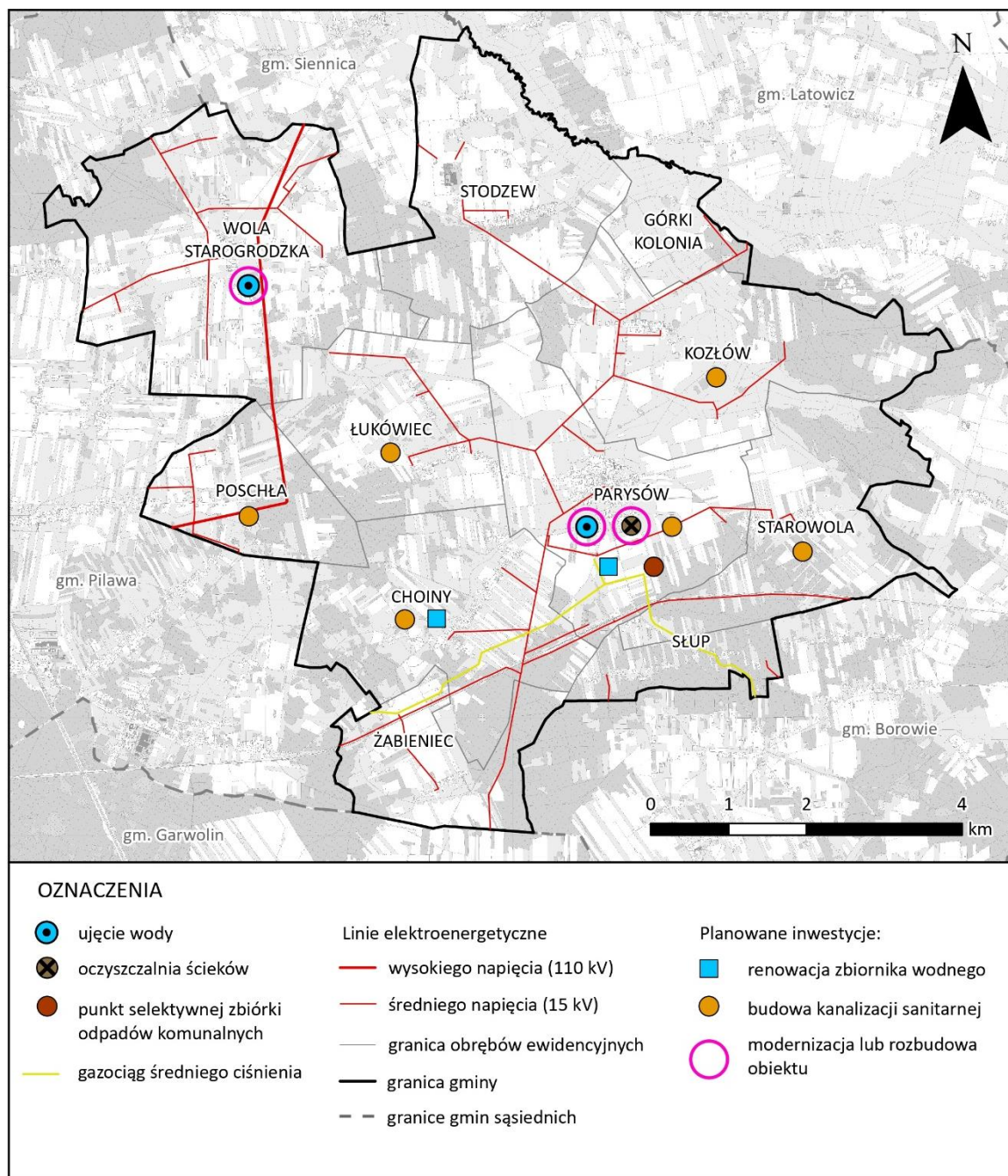
Źródło: Opracowanie własne

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Dostęp do sieci wodociągowej w gminie Parysów jest dobry, podłączonych do sieci jest ponad 80% budynków mieszkalnych. O wiele gorzej jest z dostępem do sieci kanalizacyjnej, do której podłączonych jest niecałe 20% budynków mieszkalnych. Woda w gminie pobierana jest z dwóch stacji uzdatniania wody w Parysowie oraz Woli Starogrodzkiej. Ścieki odprowadzane są do oczyszczalni ścieków w Parysowie. Ze względu na potrzeby rozwoju infrastruktury technicznej w gminie i zwiększenia dostępu do sieci planowane są rozbudowy i modernizacje powyższych obiektów. Podobnie planowana jest budowa sieci kanalizacyjnej w miejscowościach: Poschła, Łukówiec, Kozłów, Choiny, Parysów i Starowola.

Przez teren gminy przebiega linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia oraz gazociąg przesyłowy średniego ciśnienia. Do sieci gazowej dostęp ma niewielki udział mieszkańców. W Parysowie przy ul. Garwolińskiej znajduje się teren Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), który wymaga jednak modernizacji i dostosowania do potrzeb mieszkańców. Na terenie gminy znajdują się zbiorniki wodne pełniące funkcje retencyjne, dla których w przyszłości planowana jest renowacja.

Rysunek 5 Główne elementy infrastruktury technicznej

Źródło: Opracowanie własne

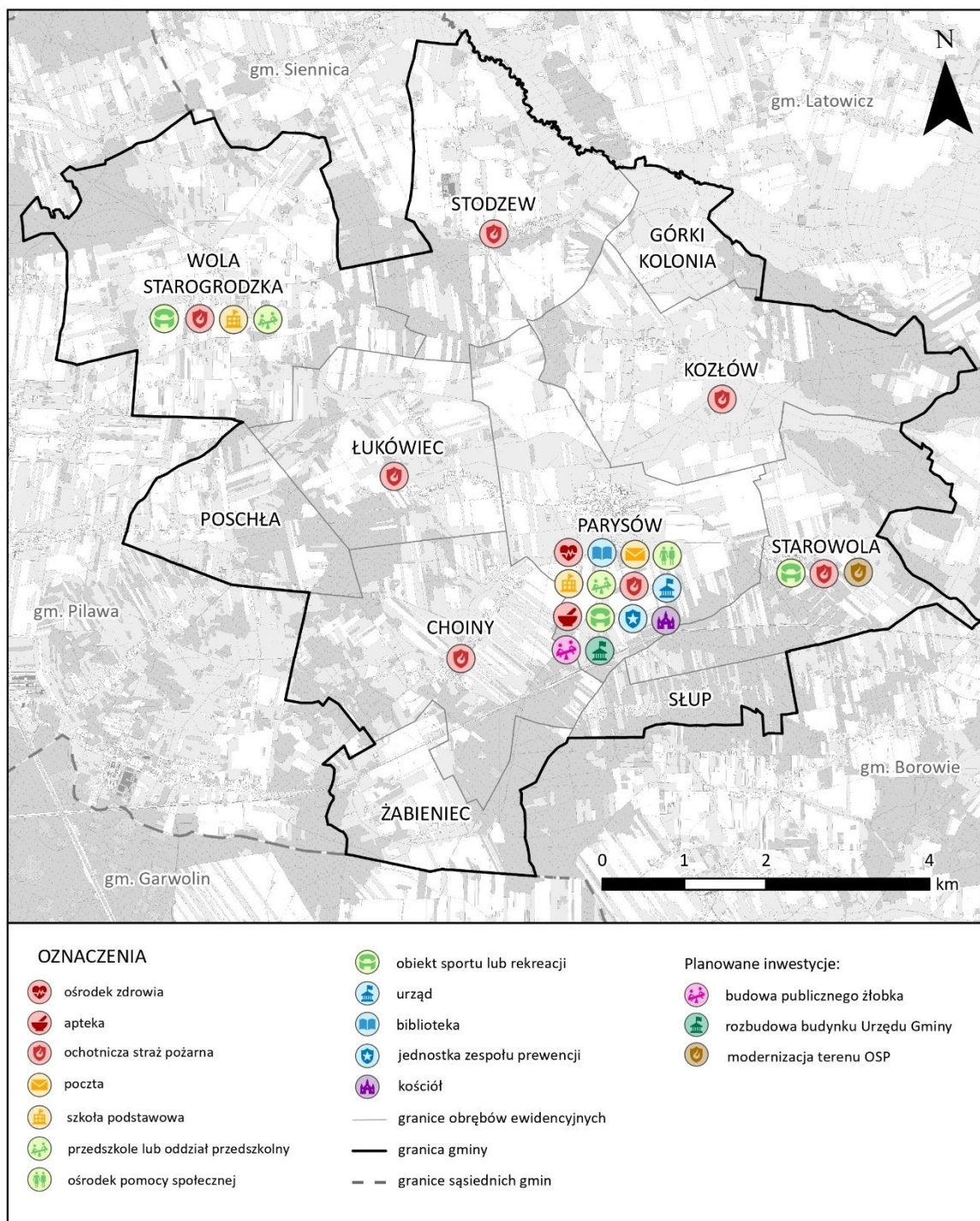
INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Obiekty infrastruktury społecznej skoncentrowane są w miejscowości Parysów, zaś w pozostałych wsiach znajdują się głównie jednostki ochotniczej straży pożarnej. Miejscowość Wola Starogrodzka wyróżnia się na ich tle z uwagi na zlokalizowaną tam szkołę podstawową, przy której funkcjonuje punkt przedszkolny. Obiektami sportu lub rekreacji w obrębie gminy są boiska sportowe często o niskim standardzie oraz nowa siłownia w budynku Szkoły Podstawowej w Parysowie. Czynnikiem determinującym koncentrację usług lokalnych w Parysowie jest jego zwarta struktura przestrzenna, w przeciwieństwie do pozostałych ośrodków w typie ulicówek lub łańcuchówek. Parysów stanowi także siedzibę administracyjną i największą miejscowość w gminie.

Planowane działania inwestycyjne w zakresie rozbudowy infrastruktury społecznej obejmują budowę publicznego żłobka w Parysowie, rozbudowę budynku Urzędu Gminy oraz modernizację terenu Ochotniczej Straży Pożarnej w Starowoli.

Rozwój infrastruktury społecznej powinien przebiegać zgodnie z wyznaczonymi celami strategicznymi oraz kierunkami działań mającymi na celu podniesienie standardu świadczonych usług oraz ich dostępności, szczególnie dla mieszkańców. W zakresie modernizacji i rozbudowy istniejących obiektów kluczowe są uwarunkowania wynikające z charakterystyki danego terenu oraz oczekiwania lokalnej społeczności. Wraz z rozwojem zabudowy mieszkaniowej niezbędne jest powstawanie nowej infrastruktury społecznej. Ze względu na skoncentrowanie wielu obiektów usługowych w Parysowie kluczowe jest także rozwijanie transportu publicznego, umożliwiającego dojazd do siedziby gminy mieszkańcom innych miejscowości.

Rysunek 6 Główne elementy infrastruktury społecznej

Źródło: Opracowanie własne

MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO - PRZESTRZENNEJ

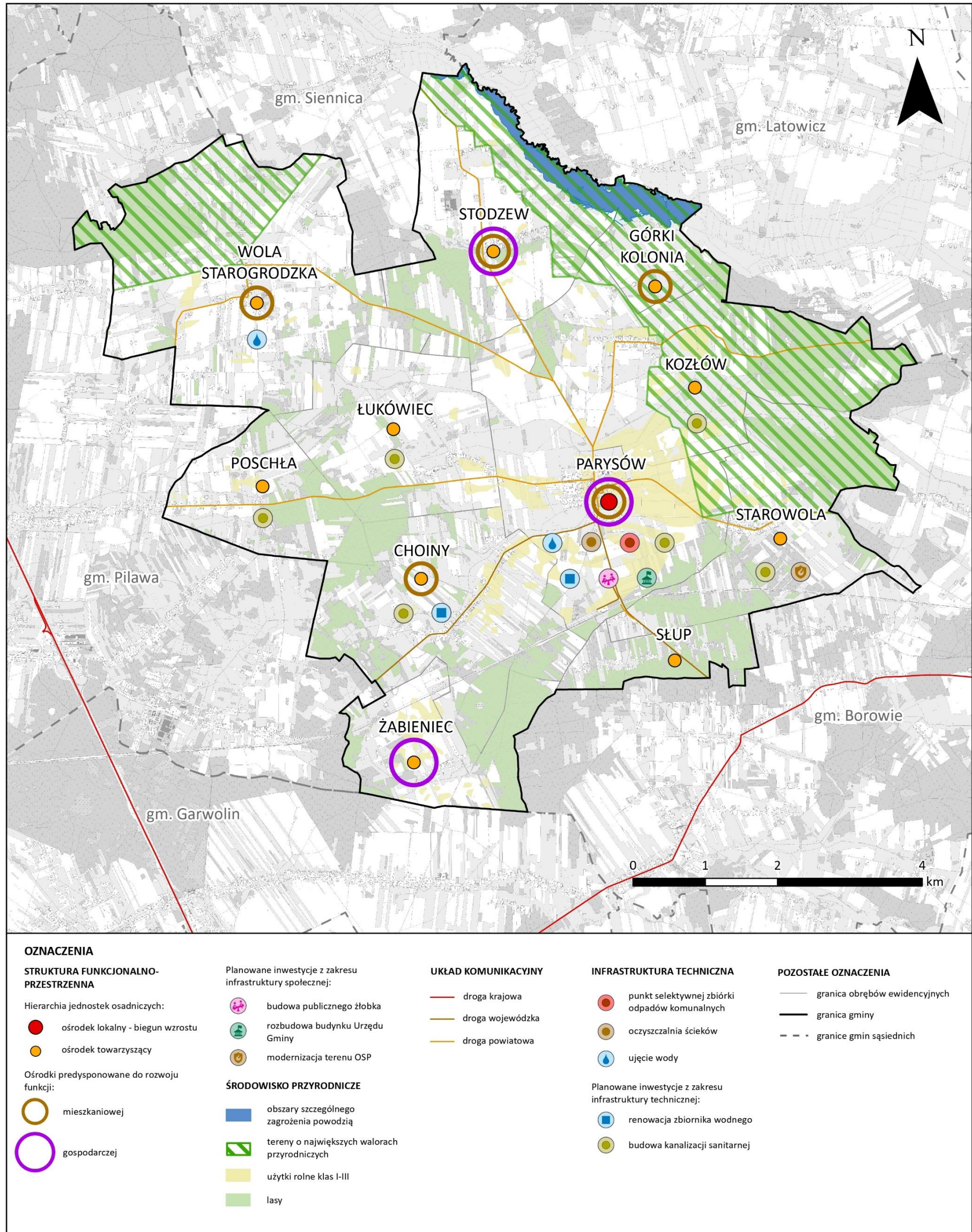
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej przedstawiony poniżej jest całościowym przedstawieniem elementów opisanych w poprzednich rozdziałach ze wskazaniem kierunków rozwoju poszczególnych części gminy. Model obrazuje kierunki rozwoju w zagospodarowaniu gminy w oparciu o cele strategiczne i kierunki działań przedstawione w części strategicznej niniejszego dokumentu. Na poniższym rysunku zaprezentowano najważniejsze uwarunkowania wpływające na zmiany w zagospodarowaniu, w szczególności rozwój nowej zabudowy z zakresu sieci osadniczej, środowiska przyrodniczego, sieci komunikacyjnej oraz sieci infrastruktury technicznej. Kluczowe uwarunkowania występujące w gminie Parysów to użytki rolne klas I-III oraz obszar szczególnego zagrożenia powodzią.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej wskazuje także rozwój poszczególnych elementów zagospodarowania gminy, które zostały opisane także w poprzednich rozdziałach. Ze względu na znaczenie administracyjne oraz koncentrację usług społecznych biegunem wzrostu dla gminy pozostaje Parysów. Pozostałe miejscowości pełnią funkcję ośrodków towarzyszących, zależnych w różnej mierze od siedziby gminy. Są to miejscowości wiejskie, w których dominuje zabudowa mieszkaniowa i zagrodowa, występują niewielkie usługi komercyjne i w większości brakuje kluczowych usług społecznych. Największe miejscowości w gminie, położone przy głównych szlakach komunikacyjnych tzn. Parysów, Wolę Starogrodzką, Stodzew, Górki Kolonię oraz Choiny wskazano jako ośrodki predysponowane w głównej mierze do rozwoju funkcji mieszkaniowej. Parysów, Stodzew oraz Żabieniec, które są wsiami o dobrym położeniu komunikacyjnych i istniejących terenach inwestycyjnych wskazano jako ośrodki predysponowane do rozwoju funkcji gospodarczej.

Ważnym elementem rozwoju gminy Parysów zarówno pod względem społecznym, jak i gospodarczym jest rozbudowa infrastruktury technicznej. Planowane w tym zakresie inwestycje to m. in. Budowa kanalizacji sanitarnej w większości miejscowości w gminie, renowacje zbiorników wodnych pełniących funkcję retencyjną oraz rozbudowa i modernizacja stacji uzdatniania wody, oczyszczalni ścieków i punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (PSZOK).

Spośród inwestycji dotyczących infrastruktury publicznej do najważniejszych można zaliczyć budowę publicznego żłobka w Parysowie, rozbudowę budynku Urzędu Gminy Parysów oraz zagospodarowanie terenu Ochotniczej Straży Pożarnej w Starowoli. Żłobek w Parysowie będzie pierwszą tego typu placówką publiczną w gminie. Budynek Urzędu Gminy jest obecnie siedzibą także Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz zespołu ds. prewencji. Tereny OSP w małych wsiach pełnią często wiele funkcji m. in. stanowią tereny rekreacji oraz integracji sąsiedzkiej. Wymienione powyżej projekty nie wyczerpują katalogu inwestycji realizowanych w gminie Parysów w przeciągu 10 lat programowych niniejszej strategii, ale są przykładami realizacji planowanych w najbliższych latach.

Rysunek 7 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

Źródło: Opracowanie własne

2. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

ZASADY, USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA I JEGO ZASOBÓW, W TYM OCHRONY POWIETRZA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU

Ustalenia w zakresie ochrony przyrody i krajobrazu

Ustala się następujące zasady ochrony przyrody i krajobrazu:

1. Kształtowanie zabudowy i zagospodarowania terenów objętych formami ochrony przyrody zgodnie z zapisami zawartymi w aktach prawnych o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu tych form ochrony przyrody oraz planami ochrony.
2. Zachowanie drożności powiązań ekologicznych i ochrona terenów naturalnych w korytarzach ekologicznych.
3. Ochrona bioróżnorodności i siedlisk.
4. Przeciwdziałanie wprowadzaniu gatunków inwazyjnych na tereny naturalne.
5. Ochrona ekosystemów leśnych poprzez ograniczenie przeznaczania lasów należących do gminy i Skarbu Państwa na cele niezwiązane z gospodarką leśną.
6. Ochrona ekosystemów polnych i łąkowych poprzez zatrzymywanie sukcesji leśnej i zapobieganie zarastania łąk.
7. Wsparcie i promocja zrównoważonej turystyki, w tym agroturystyki jako formy umiarkowanego użytkowania obszarów cennych przyrodniczo.
8. Edukacja ekologiczna mieszkańców gminy i turystów.
9. Tworzenie nowych i utrzymywanie istniejących ścieżek i szlaków turystycznych oraz utrzymanie i konserwacja elementów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na terenach przyrodniczych.

Ustalenia w zakresie ochrony wód podziemnych i powierzchniowych

Ustala się następujące zasady ochrony wód podziemnych i powierzchniowych:

1. Realizacja programów dotyczących gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadów.
2. Regulacja gospodarki wodno-ściekowej – stopniowa eliminacja indywidualnych zbiorników bezodpływowych z terenu gminy.
3. Kontrola wywozu i utylizacji nieczystości ze zbiorników bezodpływowych.
4. Możliwość lokalizacji przydomowych oczyszczalni ścieków poza obszarami występowania wysokiego poziomu wód podziemnych i terenami szczególnego zagrożenia powodziowego.
5. Likwidacja i rekultywacja miejsc nielegalnego składowania odpadów.
6. Zapewnienie odpowiedniego udziału powierzchni biologicznie czynnych na terenach zurbanizowanych umożliwiających infiltrację i retencję wód opadowych.
7. Prowadzenie działań z zakresu adaptacji do zmian klimatu, w tym budowa zbiorników retencyjnych i inwestycji dotyczących zielono-błękitnej infrastruktury.
8. Zachowanie otulin biologicznych wokół cieków wodnych, w tym w szczególności zieleni wysokiej.

Ustalenia w zakresie ochrony gleb

Ustala się następujące zasady ochrony gleb:

1. Ochrona zwartych kompleksów terenów rolnych o wyższych klasach bonitacyjnych przeznaczonych do produkcji rolnej.
2. Ochrona gruntów organicznych położonych w dolinach rzek.
3. Lokalizacja przemysłowych ferm zwierząt hodowlanych na terenach oddalonych od siedlisk ludzkich, poza dolinami rzecznyymi oraz zgodnie z przepisami odrębnymi.
4. Racjonalne stosowanie wapna, nawozów sztucznych i środków ochrony roślin na terenach rolnych, zakaz składowania bezpośrednio na ziemi nawozów, pasz, obornika i innych substancji wykorzystywanych w rolnictwie.
5. Utrzymanie jakości gleby i ziemi na istniejącym poziomie, a w przypadku przekroczenia wymaganych standardów doprowadzenie ich jakości (poprzez działania rekultywacyjne) co najmniej do wymaganej.
6. Prowadzenie działań zwiększających naturalną retencję wody.

Ustalenia w zakresie ochrony powietrza atmosferycznego

Ustala się następujące zasady ochrony powietrza atmosferycznego:

1. Wycofanie z użytkowania kotłów i pieców węglowych o złym stanie technicznym i niskiej sprawności cieplnej w celu ograniczenia niskiej emisji ze spalania węgla w piecach przydomowych.
2. Termomodernizacja i poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej.
3. Wsparcie i promocja pozyskiwania energii z niskoemisyjnych i odnawialnych źródeł.
4. Utrzymanie istniejących i tworzenie nowych pasów zieleni izolacyjnej w sąsiedztwie głównych szlaków komunikacyjnych.
5. Rozwój lokalnej gospodarki w oparciu o innowacyjne i nowoczesne technologie.

Ustalenia w zakresie ochrony klimatu akustycznego

Ustala się następujące zasady ochrony klimatu akustycznego:

1. Na obszarach, na których zabudowa mieszkaniowa sąsiaduje bezpośrednio z ciągami komunikacyjnymi o największym natężeniu ruchu lub terenami przemysłowymi stosowanie zieleni izolującej lub infrastruktury wyciszającej.
2. Utrzymanie istniejących i tworzenie nowych pasów zieleni izolacyjnej w sąsiedztwie głównych szlaków komunikacyjnych.
3. Modernizacja dróg publicznych i poprawa stanu ich nawierzchni.

ZASADY, USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

Ustala się następujące zasady ochrony dziedzictwa kulturowego, zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

1. Kształtowanie zabudowy i zagospodarowania w terenach stanowisk archeologicznych zgodnie z przepisami odrębnymi z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2. Zachowanie i ochrona historycznych układów przestrzennych wsi.
3. Prowadzenie wszelkich działań inwestycyjnych lub zmiany sposobu zagospodarowania terenu w stosunku do obiektów wpisanych do rejestru zabytków i gminnej ewidencji zabytków zgodnie z przepisami odrębnymi z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.
4. Adaptacja obiektów zabytkowych oraz cennych kulturowo do nowych funkcji z zachowaniem tradycyjnych form architektonicznych, detali i materiałów.
5. Konserwacja, rewaloryzacja i uporządkowanie zabytkowych i cennych kulturowo dworów, cmentarzy i innych terenów publicznych.
6. Wyeksponowanie zabytków, ich otoczenia oraz walorów krajobrazu kulturowego.
7. Harmonijne wkomponowanie nowej zabudowy i nowego zagospodarowania terenu w istniejący krajobraz kulturowy.
8. Poprawa stanu technicznego oraz rewaloryzacja otoczenia obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków lub cechujących się wysoką wartością kulturową, ale nie objętych ochroną prawną z zastosowaniem tradycyjnych materiałów oraz zachowaniem historycznej formy architektonicznej i urbanistycznej.
9. Cykliczna aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków i opracowanie programu ochrony zabytków.
10. Dokumentowanie, zachowanie, ochrona i propagowanie wartości dziedzictwa kulturowego przez władze samorządowe.

KIERUNKI ZMIAN W STRUKTURZE ZAGOSPODAROWANIA TERENÓW, W TYM OKREŚLENIE SZCZEGÓLNYCH POTRZEB W ZAKRESIE NOWEJ ZABUDOWY MIESZKANIOWEJ

Ustala się następujące kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów:

1. Prowadzenie racjonalnej polityki przestrzennej zgodnej z zasadami zrównoważonego rozwoju i dobrymi praktykami w zakresie planowania urbanistycznego oraz efektywnym wykorzystaniem przestrzeni.
2. Lokalizowanie nowej zabudowy mieszkaniowej w pierwszej kolejności w sąsiedztwie istniejącej zabudowy i w terenach podłączonych do sieci infrastruktury technicznej.
3. Budowa budynków mieszkalnych na potrzeby komunalne i socjalne.
4. Zapobieganie rozlewaniu się zabudowy, w szczególności na tereny rolne i leśne.
5. Lokalizowanie nowej zabudowy usługowej w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej, a zabudowy usługowej z zakresu ochrony zdrowia i opieki społecznej oraz związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży dodatkowo zachowując standardy akustyczne.
6. Wyznaczanie nowych terenów produkcyjnych, przemysłowych i magazynowych na terenach do tego dostosowanych oraz przy wykorzystaniu rozwiązań minimalizujących negatywne oddziaływanie tych obiektów na tereny o innych funkcjach.
7. Zapobieganie powstawaniu konfliktów przestrzennych (sąsiedowania terenów o funkcjach negatywnie na siebie oddziałujących).
8. Ochrona istniejących układów przestrzennych wsi.
9. Ochrona zwartych kompleksów rolnych i leśnych na obszarze wiejskim gminy.

ZASADY, USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE LOKALIZACJI OBIEKTÓW HANDLU WIELKOPOWIERZCHNIOWEGO

Na terenie gminy Parysów nie planuje się realizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego.

ZASADY, USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE LOKALIZACJI KLUCZOWYCH INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO

Inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym

Realizowane w przyszłości inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym będą dotyczyły m. in.:

- inwestycji w zakresie komunikacji, w tym budowa i modernizacja dróg, chodników, dróg rowerowych, parkingów i placów, wymiana oświetlenia ulicznego, przebudowa skrzyżowań;
- inwestycji w zakresie infrastruktury technicznej, w tym rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej, wodociągowej i gazowej, budowa zbiorników retencyjnych;
- inwestycji w zakresie infrastruktury społecznej, w tym budowa i modernizacja obiektów oświaty, opieki nad dziećmi do lat 3, świetlic wiejskich, obiektów kultury i administracji;
- inwestycji w zakresie sportu, rekreacji i ogólnodostępnych przestrzeni publicznych, w tym dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób z ograniczoną mobilnością, budowa i modernizacja obiektów sportu, placów zabaw, parków i skwerów;
- pozostałych inwestycji, w tym np. modernizacja siedzib ochotniczych straży pożarnych, budowa mieszkań komunalnych.

Wymienione wyżej działania nie wyczerpują katalogu inwestycji celu publicznego, jakie mogą zostać zrealizowane w gminie w przeciągu najbliższych 10 lat. Planowane inwestycje powinny przede wszystkim wynikać z lokalnych uwarunkowań i odpowiadać na potrzeby mieszkańców. Ponadto część z wyżej wymienionych przedsięwzięć może być realizowane przez inne podmioty niż gmina lub we współpracy gminy z innymi organami.

Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym

Plan Zagospodarowania Województwa Mazowieckiego przyjęty uchwałą Nr 22/18 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 19 grudnia 2018 r. nie wyznacza na terenie gminy Parysów żadnych inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym. Działania z zakresu inwestycji o znaczeniu ponadlokalnym niewymienione dotychczas w żadnym dokumencie planistycznym lub strategicznym powinny być realizowane z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań oraz być zgodne z dokumentami wyższego rzędu.

KIERUNKI ROZWOJU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI, INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ I SPOŁECZNEJ

Kierunki rozwoju systemów komunikacji

Ustala się następujące kierunki rozwoju systemów komunikacji:

1. Zapewnienie optymalnych powiązań drogowych z zewnętrznym układem drogowym, w tym drogami krajowymi przebiegającymi poza granicami gminy i najbliższymi miejscowościami.

2. Realizacja nowych i modernizacja istniejących dróg, ciągów pieszych i rowerowych z zachowaniem odpowiednich parametrów i warunków technicznych określonych w przepisach odrębnych oraz zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego w celu zwiększania dostępności przestrzeni dla osób o ograniczonej mobilności.
3. Realizacja nowych i modernizacja istniejących dróg, ciągów pieszych i rowerowych przy uwzględnieniu możliwości realizacji sieci infrastruktury technicznej w pasie drogowym.
4. Utrzymanie odpowiedniego stanu technicznego istniejących dróg, ciągów pieszych i rowerowych.
5. Rozbudowa systemu dróg rowerowych i ciągów pieszych.
6. Zwiększanie bezpieczeństwa drogowego poprzez m. in. modernizację skrzyżowań, doświetlanie przejść dla pieszych, ograniczanie dopuszczalnej prędkości pojazdów.
7. Rozwój zrównoważonej mobilności i infrastruktury towarzyszącej pojazdom elektrycznym.
8. Rozwój systemu transportu publicznego poprzez rozbudowę sieci linii autobusowych, zakup nowych pojazdów komunikacji publicznej oraz dostosowywanie rozkładów jazdy pojazdów komunikacji publicznej do potrzeb mieszkańców.
9. Zapewnianie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz przy realizacji inwestycji publicznych odpowiedniej dla planowanych funkcji liczby miejsc postojowych do parkowania pojazdów, w tym dla pojazdów zaopatrzonych w kartę parkingową.

Kierunki rozwoju systemów infrastruktury technicznej

Ustala się następujące kierunki rozwoju systemów infrastruktury technicznej:

1. Rozwój systemów infrastruktury technicznej powinien w pierwszej kolejności służyć zapewnieniu odpowiedniej ilości i jakości wody do picia, na potrzeby gospodarcze oraz na cele przeciwpożarowe.
2. Rozbudowa sieci infrastruktury technicznej w pierwszej kolejności na terenach zabudowanych lub przeznaczonych pod zabudowę w dokumentach planistycznych.
3. Rozbudowa sieci infrastruktury technicznej na tereny przygotowywane pod inwestycje.
4. Przebieg sieci infrastruktury technicznej powinien być projektowany, aby jak najmniej kolidować z planowanym i istniejącym zagospodarowaniem terenu oraz powinien być zgodny z zapisami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planu ogólnego gminy oraz przepisami odrębnymi z zakresu ochrony środowiska, wód oraz gruntów rolnych i leśnych.
5. Na obszarach, które nie zostały dotąd podłączone do sieci kanalizacji sanitarnej możliwość stosowania zbiorników bezodpływowych i rozwiązań indywidualnych, w tym przydomowych oczyszczalni ścieków przy zachowaniu wymogów technicznych oraz przepisów odrębnych z zakresu ochrony środowiska, wód oraz gruntów rolnych i leśnych do czasu objęcia poszczególnych terenów siecią kanalizacji sanitarnej.
6. Rozbudowa sieci gazowej oraz budowa niezbędnych urządzeń infrastruktury gazowej zgodnie z przepisami odrębnymi.
7. Korzystanie z indywidualnych i spółdzielczych instalacji ciepłych o wysokiej sprawności grzewczej i niskim stopniu emisji zanieczyszczeń, w tym z instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii.
8. Wycofanie z użytkowania kotłów i pieców węglowych o złym stanie technicznym i niskiej sprawności cieplnej.

9. Prowadzenie termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej, eliminacja wykorzystania węgla jako paliwa w lokalnych kotłowniach i gospodarstwach domowych oraz projektowanie energooszczędnych i ekologicznych instalacji ciepłych w nowoprojektowanych budynkach.
10. Lokalizacja urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii zgodnie z przepisami odrębnymi w tym zakresie.
11. Modernizacja istniejących i budowa nowych sieci i urządzeń infrastruktury telekomunikacyjnej zgodnie z przepisami odrębnymi w tym zakresie.
12. Modernizacja istniejących i budowa nowych sieci i urządzeń infrastruktury elektroenergetycznej zgodnie z przepisami odrębnymi w tym zakresie
13. Rozwój selektywnej zbiórki odpadów komunalnych i prowadzenie działań edukacyjnych mieszkańców gminy w zakresie prawidłowego segregowania odpadów.
14. Eliminacja praktyk nielegalnego składowania odpadów, likwidacja tzw. dzikich wysypisk śmieci.
15. Budowa zbiorników retencyjnych.

Kierunki rozwoju systemów infrastruktury społecznej

Ustala się następujące kierunki rozwoju systemów infrastruktury społecznej:

1. Zwiększanie dostępności obiektów infrastruktury społecznej dla osób o ograniczonej możliwości.
2. Zwiększanie dostępności kluczowych obiektów infrastruktury społecznej poprzez rozwój transportu publicznego.
3. Modernizacja istniejących i budowa nowych elementów infrastruktury społecznej zgodnie z przepisami odrębnymi oraz z zasadami projektowania uniwersalnego.
4. Rozwój infrastruktury społecznej przeznaczonej dla dzieci i młodzieży, w tym obiektów sportu, rekreacji, edukacji i opieki nad dziećmi do lat 3.
5. Rozwój infrastruktury społecznej przeznaczonej dla seniorów i osób starszych, w tym obiektów kultury i spędzania wolnego czasu.

ZASADY, USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE LOKALIZACJI URZĄDZEŃ WYTWARZAJĄCYCH ENERGIĘ O MOCY ZAINSTALOWANEJ PRZEKRACZAJĄCEJ 500 KV

Ustala się następujące zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kV:

1. Lokalizacja urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kV z uwzględnieniem istniejących uwarunkowań i przy maksymalnym zminimalizowaniu ewentualnych uciążliwości dla środowiska.
2. Lokalizacja urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kV zgodnie z przepisami odrębnymi, w tym z zapisami zawartymi w aktach prawnych o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu znajdujących się w granicach gminy form ochrony przyrody.
3. Strefy ochronne od urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kV nie mogą wykraczać poza obszary inwestycji.

ZASADY, USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE LOKALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ MOGĄCYCH ZNACZĄCO ODDZIAŁYWAĆ NA ŚRODOWISKO

Ustala się następujące zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko:

1. Lokalizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko zgodnie z warunkami określonymi w aktach planowania przestrzennego lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz przepisami odrębnymi.
2. Lokalizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko zgodnie z warunkami korzystania ze środowiska, wymaganiami dotyczącymi ochrony środowiska oraz działaniami mającymi na celu unikanie, zapobieganie, ograniczanie oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko określonymi w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.
3. W przypadku realizacji inwestycji mogącej znacząco oddziaływać na środowisko nakaz realizacji działań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą możliwych negatywnych oddziaływań przedsięwzięć na środowisko.

ZASADY, USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

Zasady kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Ustala się następujące zasady kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej:

1. Prowadzenie działań służących poprawie struktury obszarowej gospodarstw rolnych – stwarzanie dobrych warunków do rozwoju wielkoobszarowych, wielkotowarowych i wyspecjalizowanych gospodarstw rolnych.
2. Ochrona gruntów chronionych klas I-III.
3. Realizacja inwestycji z zakresu melioracji wodnych służąca poprawie stosunków wodnych na terenach rolnych.
4. Prowadzenie procesów scaleń i wymiany gruntów w celu poprawy struktury gospodarstw rolnych.
5. Przeznaczanie terenów o najniższej przydatności produkcyjnej pod zalesienia.
6. Ochrona istniejących zadrzewień śródpolnych i przydrożnych oraz olsów nad ciekami wodnymi, zespołów roślinności wodnej i torfowisk.
7. Zapobieganie rozlewania się zabudowy i zmiany sposobu użytkowania gruntów rolnych o najlepszych klasach bonitacyjnych położonych z dala od istniejącej zabudowy.
8. Lokalizacja przemysłowych ferm zwierząt hodowlanych na terenach oddalonych od siedlisk ludzkich, poza dolinami rzecznyymi oraz zgodnie z przepisami odrębnymi.
9. Prowadzenie działalności rolniczej w sposób minimalizujący uciążliwości dla terenów zabudowy mieszkaniowej oraz emisję zanieczyszczeń do wód i gleb.
10. Wsparcie i promocja gospodarstw agroturystycznych i gospodarstw ekologicznych.

Zasady kształtowania leśnej przestrzeni produkcyjnej

Ustala się następujące zasady kształtowania leśnej przestrzeni produkcyjnej:

1. Zagospodarowanie terenów leśnych zgodnie z planami urządzenia lasów i przepisami odrębnymi.
2. Utrzymanie i ochrona zwartych kompleksów leśnych na obszarze form ochrony przyrody oraz zachowanie ich powiązań z lasami zlokalizowanymi poza granicami administracyjnymi gminy.

3. Zachowanie bioróżnorodności ekosystemów leśnych oraz prowadzenie nasadzeń roślin gatunków natywnych z uwzględnieniem warunków siedliskowych.
4. Lokalizacja nowych oraz utrzymanie i konserwacja istniejących elementów zagospodarowania lasów związanych z rekreacją, wypoczynkiem i gospodarką leśną.
5. Zalesianie działek zadrzewionych i zakrzewionych o niskiej przydatności rolniczej, szczególnie w celu regulacji granicy polno-leśnej

ZASADY, USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO NA OBSZARACH ZDEGRADOWANYCH I OBSZARACH REWITALIZACJI ORAZ OBSZARACH WYMAGAJĄCYCH PRZEKSZTAŁCEŃ, REHABILITACJI, REKULTYWACJI LUB REMEDIACJI

Gmina Parysów posiada nieaktualny „Program Rewitalizacji Gminy Parysów na lata 2016 – 2022” przyjęty uchwałą Nr XXIX/151/2017 Rady Gminy Parysów z dnia 29 marca 2017 r., w którym zostały wyznaczone obszary zdegradowane, a na ich podstawie obszary rewitalizacji.

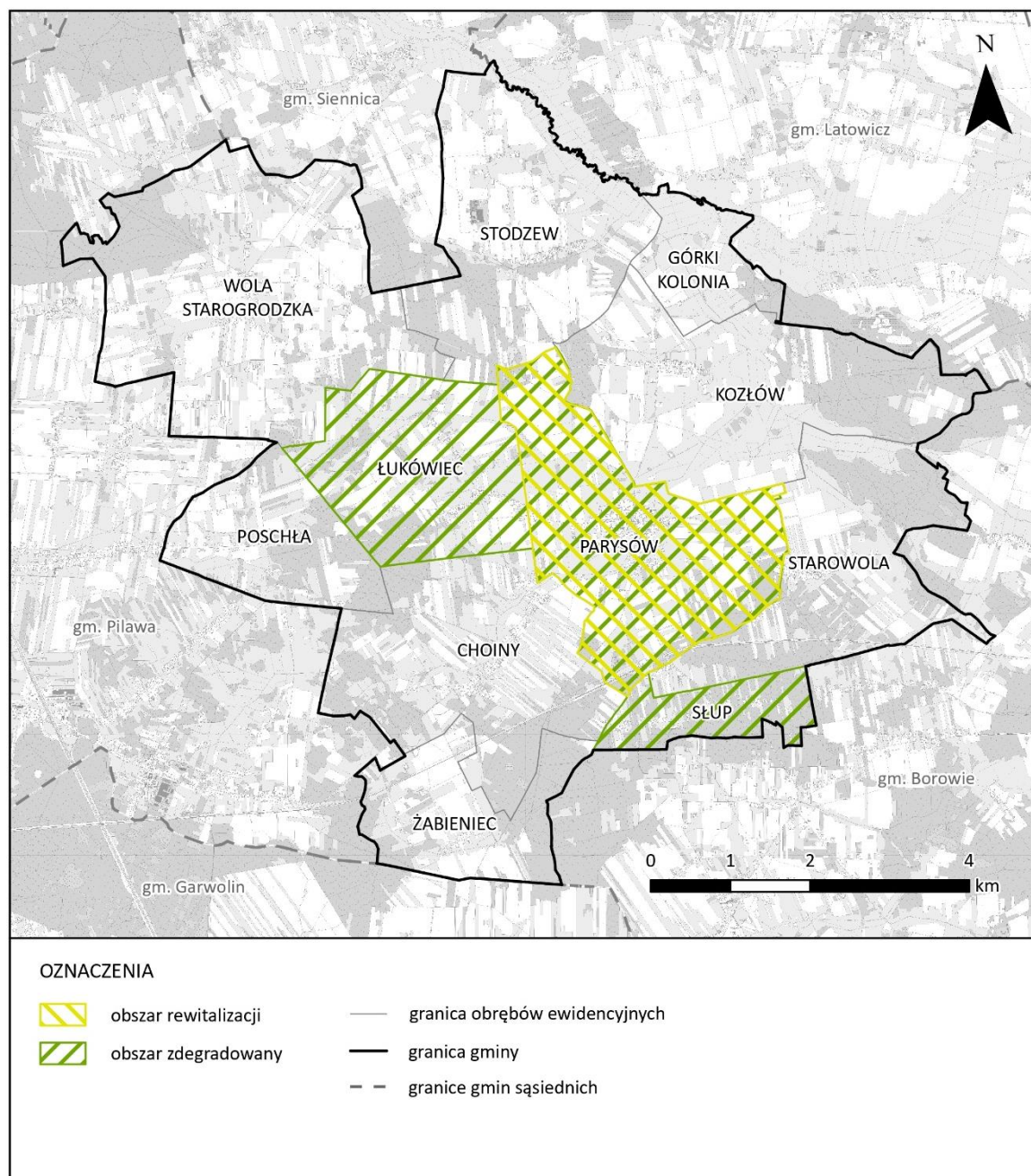
Diagnozę stanu gminy przeprowadzono na podstawie danych ogólnodostępnych oraz uzyskanych z Urzędu Gminy w Parysowie i Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Parysowie, która umożliwiła przedstawienie przestrzenne negatywnych zjawisk w sferach społecznej, środowiskowej, gospodarczej, przestrzenno – funkcjonalnej oraz technicznej występujących na terenie gminy. Obszar zdegradowany został wyznaczony na podstawie koncentracji negatywnych zjawisk w sferze społecznej oraz zjawiska negatywnego w sferze innej niż społeczna. Obszar zdegradowany złożony jest z miejscowości: Parysów, Łukowiec (Łukowiec, Andrzejówka, Pszonka) i Słup.

Wyznaczone obszary zdegradowane przekraczają 20% powierzchni gminy oraz 30% jej ludności, zatem nie wszystkie podobszary zdegradowane zostały wyznaczone jako obszar rewitalizacji. Obszarem rewitalizacji została tylko jedna miejscowość – Parysów.

Kształtowanie zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarze rewitalizacji powinno odbywać się zgodnie z zapisami Gminnego Programu Rewitalizacji oraz sprzyjać przeciwdziałaniu negatywnych zjawisk występujących na ww. obszarach. Działania i zasady prowadzenia polityki przestrzennej w obszarach rewitalizacji powinny bezpośrednio wynikać ze zdiagnozowanych problemów i potrzeb społeczności lokalnej oraz być dostosowane do uwarunkowań danego terenu.

Na terenie gminy Parysów nie występują obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji.

Rysunek 8 Obszar rewitalizacji i obszar zdegradowany na terenie gminy Parysów

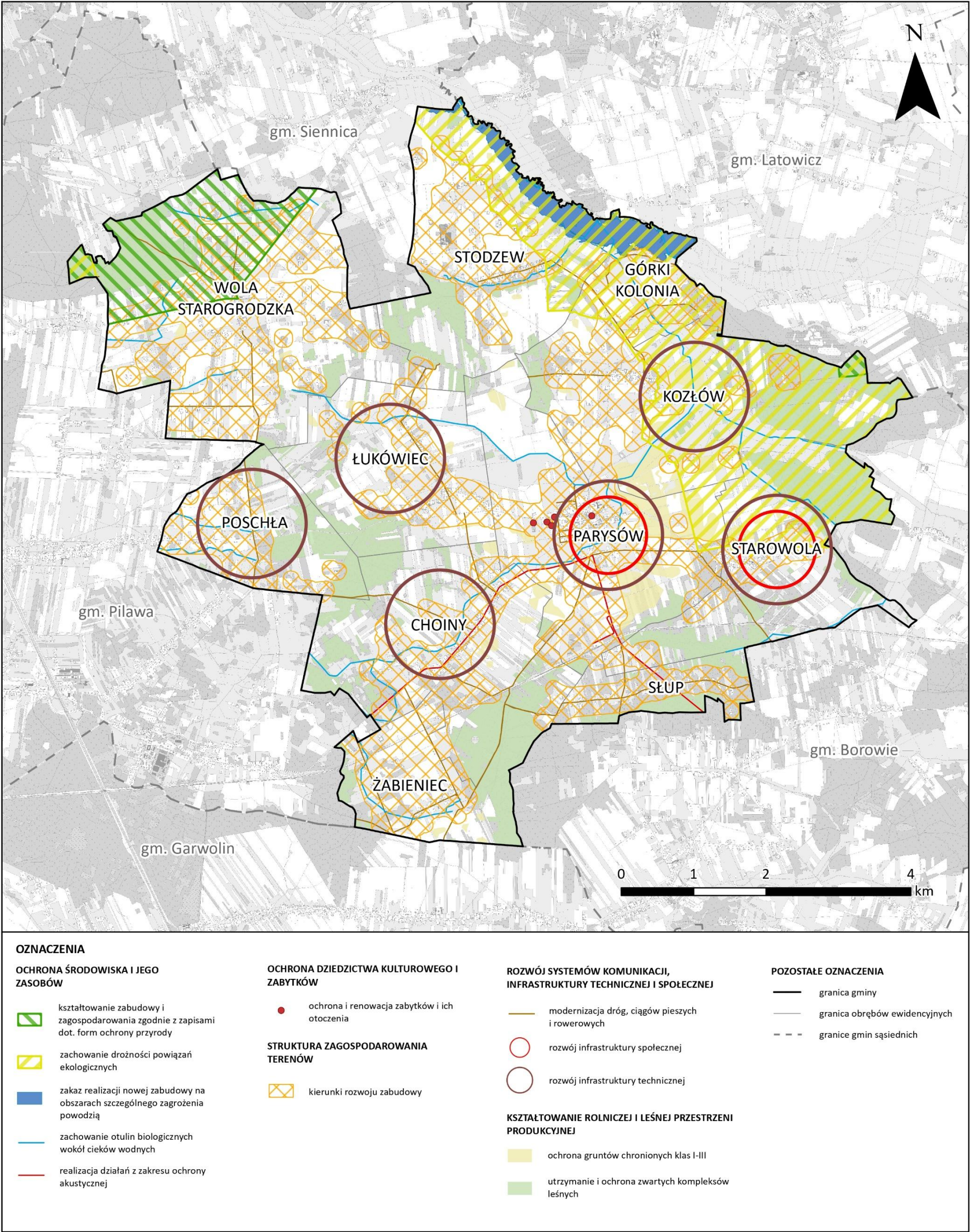

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Programu Rewitalizacji Gminy Parysów na lata 2016 – 2022”

USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ – PREZENTACJA GRAFICZNA

Na poniższym zaprezentowano graficzne przedstawień ustaleń i rekomendacji w kształtowaniu polityki przestrzennej gminy Parysów. Rysunek przedstawia jedynie część ustaleń odnoszących się do konkretnych obszarów w przestrzeni gminy. Warto podkreślić jednak, że zasięgi przestrzenne ukazanych na rysunku ustaleń i rekomendacji dotyczą priorytetów podanych działań i w swoim ogólnym celu nie ograniczają się do wskazanych terenów. Dodatkowo poniższy rysunek stanowi zobrazowanie o małej skali i niskim poziomie szczegółowości, dlatego zarówno granice poszczególnych terenów, jak i lokalizacje planowanych inwestycji powinny być doprecyzowane w aktach planowania przestrzennego i na etapie konkretnych działań inwestycyjnych.

Rysunek 9 Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej gminy – prezentacja graficzna

Źródło: Opracowanie własne

V. CZĘŚĆ WDROŻENIOWA

1. Obszary strategicznej interwencji

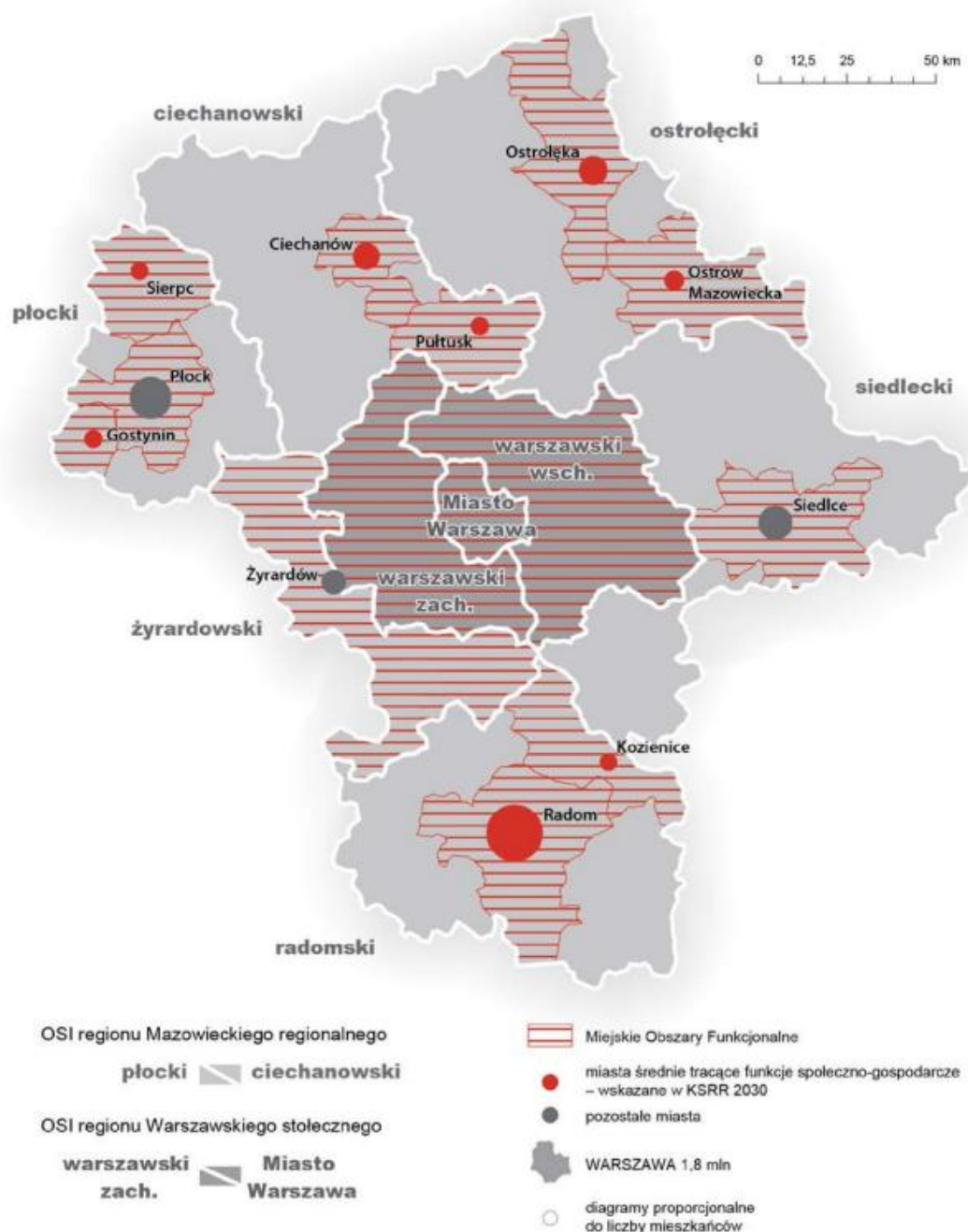
OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI OKREŚLONE W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA

W województwie mazowieckim na poziomie regionalnym zostały wyznaczone dwa typy OSI:

- problemowe – podregiony NUTS 3:
 - w regionie Mazowieckim regionalnym: ciechanowski, ostrołęcki, płocki, radomski, siedlecki, żyrardowski,
 - w regionie Warszawskim stołecznym: warszawski zachodni, warszawski wschodni i miasto Warszawa,
- bieguny wzrostu – miejskie obszary funkcjonalne:
 - miejski obszar funkcjonalny Warszawy (region Warszawski stołeczny) jako istniejący biegun wzrostu,
 - miejskie obszary funkcjonalne miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz Płocka, Siedlec i Żyrardowa jako potencjalnych biegunów wzrostu.

Gmina Parysów należy do OSI problemowego – podregiony NUTS 3 w obszarze siedleckim. Obszary strategicznej interwencji zostały wyznaczone w oparciu o granice podregionów województwa mazowieckiego (NUTS 3), by zredukować istniejące uwarunkowania, stanowiące bariery rozwojowe oraz przyczynić się do poprawy poziomu życia mieszkańców regionów województwa mazowieckiego.

Rysunek 10 Obszary strategicznej interwencji województwa mazowieckiego

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+, Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie

Działania w OSI siedleckim będą koncentrowały się na poprawie atrakcyjności inwestycyjnej, wzmacnianiu postaw przedsiębiorczych i na rozwoju lokalnych rynków pracy. Osiągnięcie wyżej wymienionych celów będzie możliwe w wyniku wykorzystania lokalnego potencjału i specjalizacji gospodarczych. W kontekście obszarów wiejskich istotną rolę odgrywają przedsięwzięcia skupione na rozwoju nowych branż. Ponadto do ważnych zagadnień należy również aktywizacja zawodowa ludności oraz wzrost dochodów lokalnych samorządów. Działania należy ukierunkować na przedstawienie spójnej i skoordynowanej oferty inwestycyjnej, która powinna obejmować m.in. poprawę konkurencyjności przedsiębiorstw na rynkach krajowych i zagranicznych oraz zwiększenie

dostępności uzbrojonych terenów inwestycyjnych. W obrębie obszarów posiadających walory przyrodniczo-kulturowe istnieją sprzyjające warunki dla rozwoju atrakcyjnej oferty turystycznej. Niezbędnymi działaniami, które należy podjąć w podregionie są również inicjatywy wspierające rozbudowę i modernizację infrastruktury technicznej oraz zredukowanie niskiej emisji pochodzącej z sektora komunalno-bytowego i transportowego.

Działania w OSI siedleckim skoncentrowane będą na wskazanych poniżej obszarach.

1. Wsparcie rozwoju gospodarczego obszaru poprzez:

- wzmacnianie wykształconych specjalizacji gospodarczych, m.in. sektora rolnego, przetwórstwa rolno-spożywczego, przemysłu maszynowego, metalowego i chemicznego,
- rozwój skoordynowanej oferty inwestycyjnej, w tym zapewnienie terenów inwestycyjnych i poprawę ich dostępności transportowej,
- rozwój infrastruktury turystycznej i promocję zintegrowanej oferty turystycznej.

2. Poprawa stanu środowiska poprzez:

- rozbudowę i modernizację systemów kanalizacyjnych, gazowych i ciepłowniczych,
- zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych,
- modernizację systemu gospodarki odpadami – wdrażanie gospodarki odpadami o obiegu zamkniętym.

OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI KLUCZOWE DLA GMINY

Zgodnie z art. 10e ust. 3 pkt 7, w przypadku zidentyfikowania w gminie obszarów strategicznej interwencji można takowe wyznaczyć w strategii rozwoju gminy. W przypadku gminy Parysów nie zdefiniowano obszarów wymagających szczególnej interwencji publicznej, a zatem także nie wyznaczono lokalnych obszarów strategicznej interwencji.

2. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

SYSTEM REALIZACJI STRATEGII

Realizacja zapisów strategii rozwoju gminy rozpoczyna się od razu po uchwaleniu dokumentu, dlatego proces ten powinien być odpowiednio zaplanowany i monitorowany. Weryfikacja zapisów strategii umożliwiającą jej efektywne wdrażanie zapewnia ówczesna ewaluacja (tzw. ewaluacja ex-ante) oraz analizy i ewaluacje procesu realizacji strategii na różnych etapach programowych. Ewaluacja ex-ante sporządzana jest dla projektu strategii, jeszcze przed jej przyjęciem, aby ocenić jakość, efektywność i zasadność projektowanej polityki rozwoju. W procesie monitorowania realizacji strategii zaleca się także sporządzenie ewaluacji mid-term w połowie okresu obowiązywania dokumentu (tzn. około roku 2030) oraz ewaluację ex-post po zakończeniu jej obowiązywania. Odpowiedni monitoring realizacji strategii pozwoli na analizę procesów społecznych i efektywności zapisów strategii, co umożliwi precyzyjniejsze określenie potrzeb i kierunków działań przy kolejnych dokumentach strategicznych i programowych.

Podmiotami odpowiedzialnymi za wdrażanie zapisów strategii są przede wszystkim organy samorządowe – Wójt, jako organ wykonawczy oraz Rada Gminy jako organ uchwałodawczy. Rada Gminy Parysów uchwała dokument strategii oraz inne dokumenty programowe, wieloletnie prognozy finansowe oraz uchwały budżetowe. Dodatkowo Rada decyduje o ewentualnej potrzebie aktualizacji strategii. Wójt Gminy Parysów koordynuje realizację przedsięwzięć i inwestycji, podejmuje kluczowe decyzje dotyczące działań strategicznych oraz przygotowuje projekty uchwał i odpowiada za wykonanie budżetu.

Oprócz Wójta i Rady, kluczowymi podmiotami w procesie realizacji strategii będą organy Urzędu Gminy koordynujące przedsięwzięcia opisane w strategii, a także działający w gminie przedsiębiorcy, organizacje społeczne i pozarządowe oraz mieszkańcy. Włączenie lokalnej społeczności w realizację strategii powinno odbywać się przy użyciu różnorodnych narzędzi partycypacji społecznej. Zaangażowanie mieszkańców poprawi efektywność realizacji działań oraz przyczyni się do integracji lokalnej społeczności.

W przypadku realizacji inwestycji będących poza kompetencją władz gminy, bądź dotyczących obszarów innych jednostek samorządu terytorialnego, niezbędna będzie współpraca z władzami wojewódzkimi, powiatowymi, wójtami i burmistrzami gmin sąsiednich lub innymi organami i instytucjami.

Wdrażanie zapisów strategii powinno odbywać się zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju oraz odpowiedzialności społecznej. Okres programowy strategii obejmuje 10 lat, dlatego realizacja działań zostanie rozłożona w tym okresie czasu. Realizacja inwestycji i przedsięwzięć musi być zgodna z budżetem gminy oraz być przeprowadzana w sposób jawny i transparentny dla mieszkańców. Istotne jest także odpowiednie dostosowanie działań, które nie zostały zobrazowane w modelu funkcjonalno-przestrzennym pod względem lokalnych uwarunkowań i lokalizacji.

WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH

W ramach realizacji strategii wykorzystane zostaną różne narzędzia w postaci opracowań sektorowych stanowiących dokumenty wykonawcze jej zapisów. Opisują one w większej szczegółowości zamierzenia i działania planowane do realizacji w ramach konkretnego sektora. Wiele z tych dokumentów stanowi przedłużenie polityki strategicznej zawartej w strategii oraz podczas ich sporządzania bada się ich zgodność z ustaleniami strategii. Dokumenty wykonawcze tworzą dokumenty planistyczne, inne strategie, prognozy finansowe czy różne programy i polityki gminne. W poniższej tabeli przedstawiono wyniki analizy opisanych powyżej dokumentów pod względem zgodności z zapisami niniejszej strategii.

Tabela 2 Analiza aktualności dokumentów operacyjnych gminy Parysów względem zapisów strategii

<i>Rodzaj dokumentu</i>	<i>Uchwała</i>	<i>Charakterystyka i rekomendacje w zakresie aktualizacji</i>
Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Parysów	Uchwała Nr XXIII/115/2016 Rady Gminy Parysów z dnia 28 października 2016 r. z późn. zm.	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy przedstawia kierunki zagospodarowania przestrzeni gminy oraz wyznacza politykę przestrzenną gminy. W wyniku zmiany przepisów studium zostanie zastąpione wkrótce nowym dokumentem planistycznym – planem ogólnym gminy, dlatego nie wyznacza się rekomendacji do obowiązującego dokumentu studium.
Plan ogólny gminy Parysów	w opracowaniu Gmina Parysów przystąpiła do sporządzenia planu ogólnego Uchwałą Nr VIII/49/2024 Rady Gminy Parysów z dnia 22 listopada 2024 r.	Plan ogólny gminy to nowy dokument wprowadzony nowelizacją ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Gmina powinna opracować plan ogólny określający zasady zagospodarowania jej obszaru zgodny z zapisami niniejszej strategii, w tym polityką przestrzenną opisaną w rozdziale IV.
Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego	Uchwała Nr XIII/60/03 Rady Gminy Parysów z dnia 30 grudnia 2003 r. Uchwała Nr L/266/2018 Rady Gminy Parysów z dnia 14 listopada 2018 r. Uchwała Nr L/267/2018 Rady Gminy Parysów z dnia 14 listopada 2018 r.	Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego pokrywają w całości obszar gminy Parysów. Plan z 2003 został stworzony na podstawie nieaktualnych przepisów i wiele jego elementów powinno zostać zaktualizowanych i dopasowanych do obecnych potrzeb gminy. Sporządzane w kolejnych latach plany miejscowe charakteryzuje różny poziom

	Uchwała Nr XXXIII/201/2021 Rady Gminy Parysów z dnia 27 sierpnia 2021 r. Uchwała Nr LIII/331/2023 Rady Gminy Parysów z dnia 7 czerwca 2023 r. Uchwała Nr VII/36/2024 Rady Gminy Parysów z dnia 26 września 2024 r.	szczegółowości i aktualności. Były one sporządzane punktowo dla konkretnych inwestycji. Sporządzane w przyszłości plany miejscowe powinny być zgodne z ustaleniami niniejszej strategii, w szczególności z polityką przestrzenną opisaną w rozdziale IV.
Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Parysów na lata 2023-2026	Uchwała Nr XLI/390/2024 Rady Gminy Parysów z dnia 20 marca 2024 r.	Dokument aktualny. Kierunkowo zgodny ze strategią. Rekomendowana aktualizacja w wyniku zmiany uwarunkowań lub potrzeb gminy.
Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Parysów na lata 2022-2031	Uchwała Nr XXXVIII/234/2021 Rady Gminy Parysów z dnia 28 grudnia 2021 r.	Dokument aktualny. Wieloletnia Prognoza Finansowa powinna być zmieniana lub aktualizowana zgodnie z potrzebami inwestycyjnymi gminy, w tym uwzględniać przedsięwzięcia zawarte w strategii rozwoju.
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Parysów na lata 2023-2029	Uchwała Nr LIX/370/2023 Rady Gminy Parysów z dnia 28 grudnia 2023 r.	Dokument aktualny. Kierunkowo zgodny ze strategią. Rekomendowana aktualizacja w wyniku zmiany uwarunkowań lub potrzeb gminy. W przypadku aktualizacji należy dokonać analizy zgodności z aktualną strategią rozwoju gminy.
Program Rewitalizacji Gminy Parysów na lata 2016-2022	Uchwała Nr XXIX/151/2017 Rady Gminy w Parysowie z dnia 29 marca 2017 r.	Dokument nieaktualny. Okres programowy zakończył się w 2022 roku. Rekomenduje się opracowanie nowego gminnego programu rewitalizacji zgodnego z zapisami niniejszej strategii.
Gminne plany i programy obszarowe	-	Obowiązujące obecnie oraz przygotowywane w przyszłości programy, plany i inne dokumenty wykonawcze powinny być zgodne z ustaleniami niniejszej strategii.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych parysow.e-mapa.net, parysow.biuletyn.net oraz Raportu o Stanie Gminy Parysów za rok 2024

3. Ramy finansowe i źródła finansowania

Niniejszy rozdział opisuje źródła finansowania przedsięwzięć zawartych w ustaleniach strategii. Realizacja zapisów strategii będzie bowiem wymagała nakładów finansowych na różnego rodzaju inwestycje i programy zawarte pośród kierunków działań. Polityka strategiczna powinna być nie tylko skuteczna, ale także możliwa do zrealizowania, dzięki sprawnemu planowaniu jej finansowania. Głównym źródłem finansowania zapisów strategii będzie budżet gminy Parysów, dlatego w procesie realizacji strategii ważne jest zabezpieczanie potrzebnych środków w budżecie oraz planowanie poszczególnych inwestycji w ciągu całego okresu programowego strategii. Najważniejszy dokument określający ramy budżetowe gminy stanowi Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Parysów na lata 2022-2031 (Uchwała Nr XXXVIII/234/2021 Rady Gminy Parysów z dnia 28 grudnia 2021 r. w sprawie wieloletniej prognozy finansowej).

Inwestycje zapisane w strategii, a leżące w kompetencji innych organów niż gmina będą w całości lub części finansowane ze środków właściwych organów. Innymi źródłami finansowania będą programy i polityki zewnętrzne, takie jak:

- fundusze europejskie, w tym Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027;
- inne fundusze międzynarodowe np. Fundusze Norweskie;
- fundusze z budżetu państwa, w tym dotacje i programy rządowe;
- fundusze Samorządu Województwa Mazowieckiego;
- instrumenty finansowe, w tym pożyczki i kredyty.

Część przedsięwzięć, w szczególności tych, które dotyczą lokalnej społeczności i gospodarki, będzie mogła być finansowana także w części ze środków prywatnych np. w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP). To rozwiązanie może przynieść wiele korzyści zarówno stronie samorządowej, jak i prywatnej oraz polepszyć relacje władz gminy z lokalną społecznością i biznesem.

4. Spójność z dokumentami wyższego rzędu

Ustalenia Strategii Rozwoju Gminy Parysów na lata 2026-2036 są spójne z zapisami dokumentów wyższego rzędu, tworząc razem z nimi hierarchiczną strukturę zarządzania rozwojem gminy, województwa oraz kraju. Poniżej przedstawiono powiązania zapisów niniejszej strategii z innymi dokumentami. Analizowane opracowania dotyczą różnych poziomów zarządzania: unijnego (umowa partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce), krajowego (Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030), regionalnego (Strategia rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+) i powiatowego (Strategia Rozwoju Powiatu Garwolińskiego na lata 2015-2030).

Tabela 3 Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Parysów na lata 2026-2036 z dokumentami strategicznymi wyższego szczebla

Obszar strategiczny	A. Społeczeństwo				B. Gospodarka				C. Klimat i Środowisko				D. Przestrzeń			
Cele strategiczne	A.1.	A.2.	A.3.	A.4.	B.1.	B.2.	B.3.	B.4.	C.1.	C.2.	C.3.	C.4.	D.1.	D.2.	D.3.	D.4.
	Cele Polityki Unii Europejskiej 2021-2027															
1. Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki promowaniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej.					X	X					X					
2. Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa										X	X					
3. Lepiej połączona Europa.															X	
4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym.		X	X													
5. Europa bliżej obywateli.	X	X	X												X	
6. Umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie.				X							X					
	Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)															
1. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną.					X	X										
2. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie	X	X														

<i>Obszar strategiczny</i>	<i>A. Społeczeństwo</i>				<i>B. Gospodarka</i>				<i>C. Klimat i Środowisko</i>				<i>D. Przestrzeń</i>			
<i>Cele strategiczne</i>	<i>A.1.</i>	<i>A.2.</i>	<i>A.3.</i>	<i>A.4.</i>	<i>B.1.</i>	<i>B.2.</i>	<i>B.3.</i>	<i>B.4.</i>	<i>C.1.</i>	<i>C.2.</i>	<i>C.3.</i>	<i>C.4.</i>	<i>D.1.</i>	<i>D.2.</i>	<i>D.3.</i>	<i>D.4.</i>
zrównoważony.																
3. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.		X	X	X				X								
		<i>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030</i>														
1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo.					X	X										
1.2. Zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.																
1.3. Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego Śląska.																
1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych.				X	X	X										
1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów.	X												X		X	
2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego.						X										
2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym.					X	X	X									
2.3. Wsparcie dla lokalizacji inwestycji					X											

<i>Obszar strategiczny</i>	<i>A. Społeczeństwo</i>				<i>B. Gospodarka</i>				<i>C. Klimat i Środowisko</i>				<i>D. Przestrzeń</i>			
<i>Cele strategiczne</i>	<i>A.1.</i>	<i>A.2.</i>	<i>A.3.</i>	<i>A.4.</i>	<i>B.1.</i>	<i>B.2.</i>	<i>B.3.</i>	<i>B.4.</i>	<i>C.1.</i>	<i>C.2.</i>	<i>C.3.</i>	<i>C.4.</i>	<i>D.1.</i>	<i>D.2.</i>	<i>D.3.</i>	<i>D.4.</i>
zewnątrznych.																
3.1. Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem.								X								
3.2. Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym.					X			X								
3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych.	X	X						X								
3.4. Efektywny i spójny system finansowania polityki regionalnej.								X								
Strategia rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+																
1.1. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości.						X										
1.2. Rozwój zintegrowanego systemu sprzyjającego generowaniu i absorpcji innowacji.						X					X					
1.3. Cyfryzacja gospodarki.					X											
1.4. Rozwój konkurencyjnej gospodarki.					X											
1.5. Rozwój miast jako centrów aktywności gospodarczej.																
1.6. Aktywizacja gospodarcza obszarów wiejskich.					X		X					X				
2.1. Zwiększenie dostępności transportowej																

<i>Obszar strategiczny</i>	<i>A. Społeczeństwo</i>				<i>B. Gospodarka</i>				<i>C. Klimat i Środowisko</i>				<i>D. Przestrzeń</i>			
<i>Cele strategiczne</i>	<i>A.1.</i>	<i>A.2.</i>	<i>A.3.</i>	<i>A.4.</i>	<i>B.1.</i>	<i>B.2.</i>	<i>B.3.</i>	<i>B.4.</i>	<i>C.1.</i>	<i>C.2.</i>	<i>C.3.</i>	<i>C.4.</i>	<i>D.1.</i>	<i>D.2.</i>	<i>D.3.</i>	<i>D.4.</i>
i spójności przestrzennej regionu oraz udziału środków transportu przyjaznych dla środowiska, mieszkańców i przestrzeni.																
2.2. Rozwój uporządkowanej sieci osadniczej, sprzyjającej wykorzystaniu transportu zbiorowego i ruchowi niezmotoryzowanemu.	X														X	
2.3. Udrożnienie systemu tranzytowego i ograniczenie ruchu tranzytowego na pozostałych trasach.															X	
3.1. Zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz zachowanie wysokich walorów środowiska.										X			X			
3.2. Proekologiczna transformacja energetyczna.											X					
3.3. Przeciwdziałanie zagrożeniom naturalnym i adaptacja do zmian klimatu.										X						
3.4. Poprawa jakości środowiska.										X						
3.5. Podnoszenie efektywności energetycznej.																
4.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego.	X	X				X										
4.2. Podnoszenie standardów funkcjonowania infrastruktury społecznej oraz zmniejszenie różnic w dostępie do świadczeń zdrowotnych	X	X														

<i>Obszar strategiczny</i>	<i>A. Społeczeństwo</i>				<i>B. Gospodarka</i>				<i>C. Klimat i Środowisko</i>				<i>D. Przestrzeń</i>			
<i>Cele strategiczne</i>	<i>A.1.</i>	<i>A.2.</i>	<i>A.3.</i>	<i>A.4.</i>	<i>B.1.</i>	<i>B.2.</i>	<i>B.3.</i>	<i>B.4.</i>	<i>C.1.</i>	<i>C.2.</i>	<i>C.3.</i>	<i>C.4.</i>	<i>D.1.</i>	<i>D.2.</i>	<i>D.3.</i>	<i>D.4.</i>
i opiekuńczych.																
4.3. Aktywizacja społeczno-gospodarcza mieszkańców.		X				X										
4.4. Rozwój priorytetowych dla województwa dziedzin nauk.																
4.5. Włączenie i integracja społeczna		X	X	X												
5.1. Ochrona i wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego									X							
5.2. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego, potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju gospodarczego i promocji województwa			X						X			X				
5.3. Upowszechnienie kultury i twórczości			X						X							
5.4. Kreowanie miast i wsi jako centrów aktywności kulturalnej i turystycznej			X						X			X				
<i>Strategia Rozwoju Powiatu Garwolińskiego na lata 2015-2030</i>																
1.1. Wykorzystanie potencjału gospodarczego powiatu oraz kreowanie korzystnego klimatu dla rozwoju gospodarczego					X	X										
1.2. Tworzenie jak najlepszych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości mieszkańców						X										

<i>Obszar strategiczny</i>	<i>A. Społeczeństwo</i>				<i>B. Gospodarka</i>				<i>C. Klimat i Środowisko</i>				<i>D. Przestrzeń</i>			
<i>Cele strategiczne</i>	<i>A.1.</i>	<i>A.2.</i>	<i>A.3.</i>	<i>A.4.</i>	<i>B.1.</i>	<i>B.2.</i>	<i>B.3.</i>	<i>B.4.</i>	<i>C.1.</i>	<i>C.2.</i>	<i>C.3.</i>	<i>C.4.</i>	<i>D.1.</i>	<i>D.2.</i>	<i>D.3.</i>	<i>D.4.</i>
1.3. Rozwój lokalnego rynku pracy i wdrażanie rozwiązań mających na celu przeciwdziałanie bezrobociu					X	X										
1.4. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności powiatu					X										X	X
2.1. Rozwój rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego							X									
2.2. Poprawa warunków bytowych ludności zamieszkującej tereny wiejskie oraz kreowanie pozarolniczych miejsc pracy	X					X	X									X
2.3. Rozwój systemu ochrony przyrody										X						
2.4. Wykorzystanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych powiatu poprzez promocję i rozwój infrastruktury									X	X		X			X	X
3.1. Rozwój systemu edukacji i bazy sportowej	X		X											X		
3.2. Umożliwienie mieszkańcom powiatu dostępu do właściwego poziomu usług medycznych i opieki społecznej		X														
3.3. Działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa publicznego				X												

<i>Obszar strategiczny</i>	<i>A. Społeczeństwo</i>				<i>B. Gospodarka</i>				<i>C. Klimat i Środowisko</i>				<i>D. Przestrzeń</i>			
<i>Cele strategiczne</i>	<i>A.1.</i>	<i>A.2.</i>	<i>A.3.</i>	<i>A.4.</i>	<i>B.1.</i>	<i>B.2.</i>	<i>B.3.</i>	<i>B.4.</i>	<i>C.1.</i>	<i>C.2.</i>	<i>C.3.</i>	<i>C.4.</i>	<i>D.1.</i>	<i>D.2.</i>	<i>D.3.</i>	<i>D.4.</i>
3.4. Działania ukierunkowane na wzrost dostępności usług świadczonych przez Starostwo Powiatowe w Garwolinie																

Źródło: Opracowanie własne

VI. SPIS RYSUNKÓW TABEL I ZAŁĄCZNIKÓW

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1 Granice administracyjne gminy Parysów	9
Rysunek 2 Struktura sieci osadniczej gminy Parysów	37
Rysunek 3 System powiązań przyrodniczych	39
Rysunek 4 Korytarze i elementy sieci transportowych.....	41
Rysunek 5 Główne elementy infrastruktury technicznej	43
Rysunek 6 Główne elementy infrastruktury społecznej.....	45
Rysunek 7 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej	47
Rysunek 8 Obszar rewitalizacji i obszar zdegradowany na terenie gminy Parysów.....	56
Rysunek 9 Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej gminy – prezentacja graficzna	57
Rysunek 10 Obszary strategicznej interwencji województwa mazowieckiego.....	59

SPIS TABEL

Tabela 2 Analiza SWOT	15
Tabela 4 Analiza aktualności dokumentów operacyjnych gminy Parysów względem zapisów strategii.....	62
Tabela 3 Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Parysów na lata 2026-2036 z dokumentami strategicznymi wyższego szczebla	65